

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1881. Första Kammaren. N:o 27.

Lördagen den 2 April, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollet för den 26 sistlidne Mars.

Ledighet från riksdagsgörömlen beviljades Herr *Wallenberg* under fjorton dagar från den 4 innevarande månad.

Föredrogs å nyo och bifölls Konstitutions-Utskottets den 24 och 26 nästlidne Mars bordlagda Utlåtande N:o 5, i anledning af motion om tillägg till § 3 Tryckfrihetsförordningen.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande Konstitutions-Utskottets den 24 och 26 i sistlidne månad bordlagda Utlåtande N:o 6, i anledning af motioner om ändring i Tryckfrihetsförordningen för vinnande af utvidgad frihet att anlägga boktryckeri.

*Ändring i
Tryckfrihets-
förordningen
§ 1 mom. 5:o.*

Utskottets hemställan beträffande Tryckfrihetsförordningen § 1 mom. 5:o.

Herr von Möller: Då jag mot det förevarande betänkandet afgifvit min reservation, ber jag att få angifva skälen derför. Detta betänkande innehåller samma förslag, som framställdes af Konstitutions-Utskottet vid 1869 års riksdag och då blef förklaradt hvilande till grundlagsenlig behandling samt af 1870 års Riksdag antogs, men som sedermera icke af Kongl. Maj:t gillades. Jag kan för min del icke gilla det nu åter framlagda förslaget. Sälunda finner jag det icke lämpligt att förändra allmänna lagens bestämmelser om stämningstid och icke heller att Utskottet, om jag så må säga, kreerat en ny öfverexekutor på landet i krono-

*Ändring i
Tryckfrihets-
förordningen
§ 1 mom. 5:o.
(Forts.)*

fogde och länsman. Jag är icke jurist och om icke någon af Kammarens jurister understödjer denna min uppfattning, så må invändningen förfalla; men jag tror ej, att denna uppfattning kan vara oriktig, och Utskottet har icke kunnat beräkna alla de olägenheter, som komme att uppstå i följd af de nu föreslagna bestämmelserna om stämningstid och exekutor.

Men jag har haft ännu ett annat skäl emot Utskottets ifrågasvarande hemställan. Ut i sitt svar med anledning af Riksdagens skrivelse i ämnet år 1870 yttrade nemligen Kongl. Maj:t, att Kongl. Maj:t ansett "svårighet kunna uppstå att på hvarje ort, der boktryckeri enligt Riksdagens förslag finge anläggas, finna lämplig person för uppdraget att såsom Justitiestatsministerns ombud vaka öfver tryckta skrifterns allmängörande, med afseende hvarå äfvensom å de kostnader, som genom dessa ombuds aflöande skulle uppstå, samt i betraktande jemväl deraf, att handräckning till verkställande af kvarstad å tryckt skrift icke skulle kunna å landet med erforderlig skyndsamhet erhållas, Kongl. Maj:t, då förslaget ej heller vore af något trängande behof påkalladt, funnit sig icke böra till detsamma lemna samtycke". Detta oakadt återkommer man nu med alldeles samma förslag. Endast de orden äro tillagda, som afse stämningstidens bestämmande till fjorton dagar, om boktryckeriet icke är beläget i stad, det må nu ligga i en annan lagsaga eller till och med ett annat län än staden, under hvars rätt det lyder. Jag vill icke nu upptaga Kammarens tid. Jag har på grund af Kongl. Maj:ts omförmälda yttrande till svar å det redan en gång ingifna förslaget äfvensom till följd deraf, att jag icke anser förändringen vara af behotvet påkallad, och med stöd af hvad jag i öfrigt anfört, reserverat mig mot Utskottets betänkande och anhåller nu att få yrka afslag derå.

Herr Hallenborg: Såsom af Utskottets betänkande inhemtas, har Utskottet nu å nyo upptagit det förslag, som framställdes vid 1869 års riksdag och af båda Kamrarne godkändes. Den lilla förändring deri, som nu vidtagits, afser endast stämningstidens förlängning i vissa fall, emedan förhållandena på landet äro sådana, att det skulle vara svårt att kommunicera stämningen inom 8 dagar, såsom i 1869 års förslag stadgades. Den siste ärade tälaren har grundat sin reservation derpå, att Kongl. Maj:t år 1870 ansåg sig icke kunna godkänna Riksdagens då gjorda framställning, därför att förändringen skulle medföra vissa uppgifna svårigheter. Jag ber att med anledning häraf få fästa uppmärksamheten derpå, att sedan år 1870, då Kongl. Maj:t fattade sitt ifrågasvarande beslut, hafva förhållandena i så hög grad förändrats, att den ändring i Tryckfrihetsförordningen, som då ansågs icke af behotvet påkallad, numera är väl behöflig. Vi veta alla, att genom de utvidgade jernvägskommunikationerna hafva på åtskilliga ställen inom landet uppstått samhällen med en ganska talrik befolkning, der stor rörelse eger rum och der behotvet af tidningar och boktryckeri för tillhandahållande af ortens behof af tryckal-

ster gör sig mera trängande än förr. På grund häraf har Utskottet ansett, att de skäl, som föranledde Kongl. Maj:ts afslag år 1870, icke skulle numera vara gällande i samma grad som då, och då det ligger i sakens natur, att den grundsats, som vid 1862—1863 års riksdag häfdades beträffande utsträckningen af näringsfriheten, äfven bör tillämpas i afseende å boktryckerikonstens utöfvande, har Utskottet trott sig böra tillstyrka bifall till motionärernas förslag och ber jag få yrka, att Kammarerna behagade besluta, att Utskottets förslag må förklaras till grundlagsenlig behandling hvilande.

*Ändring i
Tryckfrihets-
förordningen
§ 1 mom. 5:o.
(Forts.)*

Herr Carleson: Tryckfrihetsförordningens förbud mot anläggandet af boktryckeri på längre afstånd från stad än högsten half mil har tydligen varit påkalladt icke blott af den rättegångsordning, man velat använda vid tryckfrihetsmål, utan äfven af den tillsyn öfver tryckta skrifers offentliggörande man ansett nödigt att åt Justitieministern uppdraga. En rättegångsordning med jury var naturligtvis omöjlig i en aflägsen landsort, der man icke kunde påräkna att finna lämpliga jurymän, och en rättegångsordning, som fordrade stor skyndsamhet, var oförenlig med längre stämningstid än på sin höjd åtta dagar. Äliggerandet för boktryckare att i samma stund och icke senare, än en skrift utlemnades till försäljning eller spridning, aflemna ett exemplar deraf till Justitieministern eller hans ombud skulle för boktryckaren blifvit oskäligt betungande, om icke Justitieministern eller hans ombud funnits i närheten af boktryckeriet, och detta äliggande skulle förefallit så mycket mera oskäligt, ju mindre boktryckaren sysselsatt sig med annat än nyttiga skrifers utgifvande. Justitieministerns eller hans ombuds förordnande om qvarstad på en brottslig skrift skulle blifvit kraftlöst, om fortskaffandet af samma förordnande till exekutorn skulle erfordrat någon längre tid eller exekutorn haft lång väg till tryckeriet. Utskottet, som icke vågat tillstyrka, att forum i tryckfrihetsmål förändras eller flyttas från stad, har deremot, för att kunna förorda tillåtelsen till boktryckeris anläggande på landsbygden, föreslagit en fördubbling af stämningstiden, och, för att komma ifrån svårigheten att noggrant bestämma forum, har Utskottet förordat ett stadgande, så obestämmt att det kan komma att bero på boktryckaren att förlägga sitt tryckeri så, att hvarje tryckfrihetsmål kan förknippas med en särskild rättegång om domstols behörighet. Utskottet har sålunda åsidosatt Tryckfrihetsförordningens anspråk på skyndsamhet i behandlingen af tryckfrihetsmål i allmänhet och tillika lemnat åt sitt öde verkställbarheten af den åt Justitieministern uppdragna kontrollen öfver tryckta skrifers allmängörande, ty det torde vara klart att, om Justitieministern eller hans ombud får flere mil för fortskaffande af ett qvarstadsförordnande, hvilket måhända måste ske med posten eller med skjuts samt exekutorn derefter har flere mils resa till tryckeriet, så kan den brottsliga skriften hinna i de flesta fall utspridas, innan qvarstaden kommer till verkställighet. Det kan för mången tyckas, som om den åt Justitiemi-

*Ändring i
Tryckfrihets-
förordningen
§ 1 mom. 5:o.
(Forts.)*

stern uppdragna tillsynen öfver tryckta skrifterns offentliggörande vore temligen öfverflödig; men så länge föreskriften derom kvarstår i Tryckfrihetsförordningen, måste det vara olämpligt att deri införa ett stadgande, som gör förenämnda föreskrift kraftlös, och dessutom föreställer jag mig att, äfven om vi kunna undvara den nu föreskrifna kontrollen i fråga om skrifter, som angå våra inhemska angelägenheter, kan den svårigen undvaras i afseende å skrifter, som sysselsätta sig med utländska förhållanden t. ex. om ett tryckeri anlades på den långa sträckan emellan Haparanda och Muonioniska i hufvudsaklig beräkning på spridandet af skrifter till Finland och Ryssland. — Nyttan af den af Utskottet föreslagna lagförändringen är så liten i jämförelse med de olägenheter, den skulle föranleda, att jag för min del förenar mig i Herr von Möllers yrkande på afslag å Utskottets betänkande.

Innan jag slutar, tillåter jag mig att få fästa uppmärksamheten på ett par omständigheter, som ega sammanhang med den föreslagna lagförändringen. I 1 § 5 mom. 2 punkten af Tryckfrihetsförordningen heter det: "då ett boktryckeri sålunda utom stad anlägges, skola i alla mål, som boktryckningen röra, boktryckare, arbetare i tryckeriet samt der tryckta skrifterns författare och utgifvare lyda under stadens rätt". Om man, såsom grundlagen fordrar, tolkar detta stadgande efter orden, blir resultatet sådant, att man icke kan finna en förnuftig mening deruti. Detta gör nu i själfva verket ingenting, så länge boktryckarens och arbetarnes vid tryckeriet personliga forum eller den domstol, vid hvilken de skola svara i mål, som angå deras personer, är densamma som forum i tryckfrihetsmål; men annorlunda blir förhållandet, om, enligt Utskottets förslag, forum i tryckfrihetsmål skulle blifva skildt från deras personliga forum.

En annan omständighet är den, att, enligt Utskottets förslag i en följande punkt, kvarstad skulle kunna meddelas af kronobetjeningen. Denna kronobetjening, vare sig kronofogde eller länsman, skulle öfver förloppet af kvarstadsförrättningen och orsakerna dertill samt, i afseende på den åklagade skriften, om och huru många exemplar då ännu finnes uti boktryckares värjo, författa trefald anteckning, hvaraf den ena skulle tillställas chefen för Justitiedepartementet eller hans ombud, den andra magistraten i den stad, hvarunder boktryckeriet, enligt § 1 lyder, och den tredje boktryckaren. Derefter skall magistraten vara pliktig att insända en afskrift af denna anteckning till Justitiekanslern. Om kronobetjeningen, som verkställt kvarstaden, finnes på långt afstånd från den stad, till hvilkens magistrat den nämnda förteckningen skall insändas och en afskrift af förteckningen derefter skall till Justitiekanslern öfversändas från magistraten, så kan man tänka sig, att så lång tid förflyter, innan afskriften kommer in till Justitiekanslern, att denne icke hinner att inom stadgad tid förordna om åtal och utse ombud för dess utförande.

Ännu andra anmärkningar torde kunna framställas emot Utskottets förslag, men jag föreställer mig, att de nu nämnda äro tillräckliga, om eljest förefinnas skäl till förslaget afslående.

Herr vice Talmannen: Det förslag, som Konstitutions-Utskottet här aflemnat, är en följd af de icke oväsentligt förändrade förhållanden, som under tidernas lopp inträdt, sedan Tryckfrihetsförordningen utfärdades. Ganska folkrika orter finnas för närvarande inom vårt land, hvilka icke äro städer och deras antal liksom befolkningen inom desamma ökas allt mer och mer. Att ett boktryckeri icke skall få finnas i sådana samhällen, har synts Utskottet, likasom äfven den Riksdag, som förra gången beslöt en ändring i samma syfte, alltför oegentligt, att det icke skulle påkalla en förändring. De detaljmärkningar, som nu framställts emot förslaget och hvilka, med nuvarande stadganden om rättgångsordningen, icke kunna fullständigt undanrödjas, hafva icke synts Utskottet vara af så stor praktisk betydelse, att Utskottet därför ansett sig böra undanskjuta en förändring, som enligt Utskottets uppfattning icke saknade vigt. Det har blifvit erinradt, att stadgandet om aflemnandet af ett exemplar af den tryckta skriften skall blifva oskäligen betungande, om vederbörande ombud icke bor i närheten, under det att, om ombudet bor aflägsset, ombudet icke kan på ett tillfredsställande sätt fullgöra de skyldigheter, som enligt Tryckfrihetsförordningen åligga honom. Det förefaller mig, som om dessa två anmärkningar skulle taga ut hvarandra; ty just i svårigheten att till ombudet aflemna ett exemplar af den tryckta skriften, innan den utlemnas till spridning, ligger äfven ett hinder för förläggandet af ett boktryckeri i en aflägsen landsort, der något lämpligt ombud icke kan af Justitieministern påträffas. Häri ligger det praktiska skälet, hvarför boktryckerier äfven hädaneftir icke komma att, äfven om förslaget antages, kunna anläggas annat än på sådana orter, som hafva karakteren af stad, ehuru de sakna egen jurisdiktion eller i öfrigt de legala förhållanden, som gälla för städer.

Det har vidare erinrats, att bestämmelsen derom, att närmaste stadsrätt skulle vara forum, vore obestämd; men den är icke mera obestämd än de bestämmelser af samma innehåll, som förekomma i åtskilliga andra lagar och hvilka föreskrifva om måls hänförande till domstolen i närmaste stad såsom t. ex. förhållandet är med vissa sjörättsmål.

Att en längre tid skulle åtgå för verkställande af qvarstad, om boktryckeriet med iakttagande af vederbörliga föreskrifter blifvit förlagdt i en mindre befolkad landsort, är obestriddligt; men icke heller nu torde det kunna förhindras, att skrift blir spridd, innan qvarstad kommer att påläggas. Hvad vidare den omständigheten beträffar, att vi skulle fästa sådan vikt vid förhållandena till utlandet, att vi deraf skulle hindras att vidtaga en lagstiftningsåtgärd, som vi med afseende på våra inre förhållanden anse lämplig, måste jag säga, att jag finner en sådan uppfattning betänkelig och att jag icke kan biträda densamma.

Slutligen vet jag icke, om jag rätt uppfattade en af den siste ärade talarens anmärkningar. Det föreföll mig, som om han ytttrade, att den nuvarande bestämmelsen i 1 § 5 mom. 2 punkten att, då ett boktryckeri anlägges utom stad, skola i alla mål, som

*Ändring i
Tryckfrihets-
förordningen
§ 1 mom. 5:o.
(Forts.)*

*Ändring i
Tryckfrihets-
förordningen
§ 1 mom. 5:o.
(Forts.)*

boktryckningen röra, boktryckare, arbetare i tryckeriet, författare och utgifvare lyda under stadens rätt, nu icke medföra någon olägenhet, enär deras personliga forum är detsamma som tryckeriets forum, men att stor olägenhet skulle deraf uppkomma om den föreslagna förändringen bifölles; men så lärer väl icke vara händelsen, ty 1:sta mom. innehåller redan nu att boktryckeri kan förläggas inom ett afstånd från stad af högst en half mil, och en half mil från stad är väl nästan öfverallt en annan jurisdiktion än stadens, så att de anmärkta olägenheterna kunna redan nu uppkomma. För min del anhåller jag, att Kammaren må förklara det förevarande förslaget hvilande till grundlagsenlig behandling.

Herr Carleson: Den siste ärade talaren yttrade, att den omständigheten, att Justitieministerns ombud skulle kunna vara boende på långt afstånd från tryckeriet, borde utgöra ett hinder för tryckeriets förläggande i en ort, der något ombud icke kunde vara i närheten. Detta är sant och jag föreställer mig, att då fråga är om sådana tryckerier, som endast äsyfta nyttiga skrifter tryckande, den omständigheten, att ombudet måste sökas på långt afstånd, skall utgöra ett hinder för boktryckeriets förläggande på en aflägsen ort. Men sådana tryckerier, som egentligen vore afsedda för tryckning och spridning af brottsliga skrifter eller sådana skrifter, mot hvilka Tryckfrihetsförordningens omnämnda stadganden egentligen äro riktade, skulle man troligen icke draga i betänkande att anlägga på hur långt afstånd som helst från den ort, der ett ombud för Justitieministern kunde finnas. Boktryckaren hade då tid att sprida skriften från den stund den vore aflemnad till ombudet och till dess detta hunnit kommunicera sig med exekutorn samt denne kommit i tillfälle att verkställa kvarstaden, hvarförinnan den brottsliga skriften säkerligen blifvit utspridd. Emot den anmärkningen, att stadgandet i 1 § 5 mom. 2 punkten icke komme att framdeles hafva annan betydelse än nu, emedan boktryckeri äfven nu kan anläggas en half mil utom stad, och stadens jurisdiktion ofta icke sträcker sig så långt, ber jag få erinra, att den ärade talaren näppeligen kan uppgifva ett enda boktryckeri, som för närvarande är förlagdt så, att icke boktryckaren och hans arbetare hafva sitt forum i mål, som angå deras personer, vid stadens rätt.

Herr Fröman: Det är säkert icke Kammaren obekant, att ganska svåra anmärkningar blifvit gjorda mot vår Tryckfrihetsförordning, och jag tror icke, att den, om hvars afhjelpande nu är fråga, hör till de viktigaste. Den viktigaste anmärkningen har utan tvifvel gällt svårigheten för den, som genom missbruk af tryckfriheten blifvit förnärad, att med tillhjälp af nämnda förordning vinna upprättelse. Skulle nu rättigheten att anlägga boktryckerier ytterligare utvidgas, kommer derigenom att försvåras både kontrollen öfver boktryckerierna och möjligheten för den enskilde att beifra de missbruk af tryckfriheten, som till hans förnärande kunna hafva skett.

Ett bland de betydligaste hindren för den nu föreslagna utsträckningen ligger enligt min tanke i svårigheten att finna ett lämpligt forum för hithörande frågors upptagande, då domstolarne på landet så sällan hafva sammanträde, till följd hvaraf man blifvit nödsakad att hänvisa tryckfrihetsmålen till närmaste stadsdomstol. Jag hemställer emellertid om den ifrågasatta reformen är af så trängande beskaffenhet, att man icke kan afbida genomförandet af de såsom nödiga ansedda förbättringar i Tryckfrihetsförordningen, hvarmed redan försök blifvit gjorda, om ock hittills utan framgång, eller, derest ej någon förändring i Tryckfrihetsförordningen står att vinna, om icke, innan den nu föreslagna förändringen i nämnda förordning införes, den tid bör afvaktas, då genom landtdomstolarnes omorganisation äfven dessa domstolar blifva permanenta, så att tryckfrihetsärenden der kunna handläggas. Af dessa skäl är jag icke böjd att nu rösta för ifrågavarande förslags antagande.

*Ändring i
Tryckfrihets-
förordningen
§ 1 mom. 5:o.
(Forts.)*

Herr vice Talmannen: I anledning af den siste talarens yttrande, ber jag att få säga, att, om denna i sig sjelf mycket ringa reform skall vänta till dess att Tryckfrihetsförordningens förbättrande hinner genomföras, den säkerligen kommer att få vänta mycket länge. Den ärade talaren har sjelf erinrat, att många fåfänga försök i den rigtningen hafva skett, och jag, som satt i Konstitutions-Utskottet den tid dessa försök sysselsatte Utskottet, kan intyga sanningen i hans yttrande, att de voro fåfänga, och har ingen anledning att tro, att, om de förnyades, de skulle blifva mindre fåfänga.

Han har vidare sagt, att vi skulle vänta till den tid, då landtdomstolarne blifva permanenta. Huruvida de någonsin kunna blifva så permanenta, att de kunna lämpa sig till domstolar i tryckfrihetsmål och dessas handläggning på det sätt, lagen förutsätter att de skola behandlas, lemnar jag derhän och vill allra minst afgöra det på stående fot, men visst är, att den omorganisation, som nu delvis egt rum, så att man fått nio ting om året, icke för det ändamålet är tillräcklig och att således icke ett allmänt genomförande deraf kan anses i någon mån förbättra utsigterna till eller möjliggöra tryckfrihetsmålen läggande till landtdomstolarne. Jag vidhåller alltså mitt yrkande.

Herr Jöns Pehrsson: Jag förundrar mig icke mycket öfver att ej Konstitutions-Utskottet oftare kommer fram med några nya förslag, då en så liten förändring som denna skall röna motstånd. Det är förvånande, att man uppträder mot det lilla stadgande, som här är ifrågasatt. Man kan väl säga, att behofvet af det föreslagna tillägget icke är så trängande, men man skall också komma ihåg, att det på många trakter förhåller sig så, som i det härad, hvarest jag bor, der vi hafva en tidning, Ljungbyposten, som mycket bättre uppfattar sakförhållandena och påpekar missbruken i orten än någon tidning från närmaste stad kunde hafva reda på. Man behöfver icke i fråga härom se spöken midt på da-

Ändring i Tryckfrihetsförordningen § 1 mom. 5:o. gen. Jag hoppas, att Kammaren förklarar förslaget hvilande till grundlagsenlig behandling.

(Forts.)

Herr von Koch: I anledning af de skäl, som förnämligast Herr vice Talmannen framlagt, låter jag fara den lilla betänklighet jag haft mot föreliggande förslag, åtminstone så till vida att jag låter det hvila för grundlagsenlig behandling vid nästa riksdag. Det af motsidans skäl, som mest inverkar på mig, är det af talaren på kronobergsbanken påpekade förhållandet till utlandet. Det är svårt att inse, huru, efter det som nu alla dagar passerar, de utländska förhållandena kunna utveckla sig, men jag hoppas, att de, som lefva till nästa riksdag, då fråga blir om förslaget definitiva antagande, skola, innan de till detsamma lemna sitt bifall, besinna, om det kan vara nödvändigt att, med anledning af dessa förhållanden, vidtaga några särskilda förändringar.

Hvad seqvestern angår, så tror jag, att dermed icke mycket vinnes, i synnerhet om det är *brottsliga* skrifter som spridas. Dessa brottsliga skrifter må för öfrigt angå in- eller utrikes förhållanden; nog drager man försorg om att *de*, oakadt alla förbud, spridas. Jag erinrar mig i detta afseende, huru det gick då Berangers skrifter trycktes i Paris. Man var rädd för dessa skrifter, emedan man visste, att deri skulle förekomma mycket som stötte den tidens regering, och bland de småstycken, som funnos intagna, var äfven "oiseau, garde votre liberté". Dupin aîné försvarade Beranger och han upplyste, att, oakadt man försökt att så fort som möjligt verkställa seqvestern, hade dock af de 10,000 exemplar, som blifvit tryckta, "ingen af de tiotusen blifvit fången". På sådant sätt kunna nog de, som vilja sprida *brottsliga* skrifter, hitta på alla möjliga medel, ty de bry sig visst icke om, ifall de begå ett eller annat vida mindre lagbrott.

Jag kan således icke underlåta att biträda beslutet om att förklara detta lagförslag *hvilande* under hopp att nästa Riksdag, sedan man då fått mera reda på de politiska åtgärder, som nu på åtskilliga håll synas vara ifrågasatta eller att i detta afseende träffa några internationella öfverenskommelser, derpå gifva vederbörlig akt. Jag instämmer följaktligen nu med Herr vice Talmannen.

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner först derpå, att Utskottets ifrågavarande förslag skulle antagas att hvila till grundlagsenlig behandling, och sedan på förkastande af samma förslag; och förklarade Herr Grefven och Talmannen sig anse den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anlogs en voteringsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller Konstitutions-Utskottets hemställan i Utländandet N:o 6 beträffande mom. 5 i § 1 Tryckfrihetsförordningen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, afslås nämnda hemställan.

*Ändring i
Tryckfrihets-
förelördningen
§ 1 mom. 5:o.
(Forts.)*

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—44;
Nej—40.

Utskottets hemställan rörande Tryckfrihetsförelördningen § 5 momenten 6, 8 och 12.

Bifölls.

Föredrogs å nyo och bifölls Konstitutions-Utskottets den 24 och 26 sistlidne Mars bordlagda Utlåtande N:o 7, i anledning af motion om ändring af § 109 Regeringsformen samt §§ 5 och 23 Riksdagsordningen.

Föredrogs å nyo Konstitutions-Utskottets den 24 och 26 i nästlidne månad bordlagda Utlåtande N:o 8, i anledning af motion om införande af öppen omröstning inom Riksdagens Kamrar och Utskott.

Herr Wallenberg: Vid det förhållande att det finnes 41 nummer på föredragningslistan och då Andra Kammaren redan gillat Utskottets betänkande, kan jag icke tillåta mig upptaga tiden med att framlägga några ytterligare skäl för min motion. Men jag tillåter mig att vördsamt och vänligen hos Kammarens ledamöter anhålla, att de behagade använda någon ledig stund under tiden till nästa riksdag för att jemföra min motion med detta betänkande.

Herr von Koch: Äfven jag finner mig icke böra spilla många ord på ett betänkande, som redan är förkastadt af Andra Kammaren, men jag kan icke undgå att nu likasom vid flera föregående tillfällen förklara, att jag anser det alldeles orimligt att ett ombud icke skall votera öppet. Jag anser det vara så mycket mera skäl att göra denna anmärkning, som jag — såvida icke tidningsreferaten, hvilket lätt kan hända, äro origtiga — funnit, att under öfverläggningen i Andra Kammaren en lagfaren ledamot af Andra Kammaren, Herr Sjöberg, till den grad förblandat två saker, att han i denna fråga åberopat att den i England efterlånga strider införda *balloten* nu skulle vara återkallad. Den i England

omtvistade *balloten* eller *hemlig votering* angår egentligen blott *val till representanter*, men sedan långliga tider hafva aldrig i England *representanterne* tillåtits att rösta med slutna sedlar och, så vidt jag vet och förmodar, sker det icke heller numera i någon annan vald representantförsamling utom den svenska.

Att ombud skall få handla i löndom, så att icke hans hufvudmän kunna veta, huru han utför deras talan, förefaller mig alldeles upp och nedvändt. I afseende på den praxis, som i Utskottet gjort sig gällande, vill jag nämna, att under den icke långa tid jag suttit i Utskott, så vidt jag nu erinrar mig, aldrig någon slutna votering derstädes egt rum. Jag har endast velat yttra detta till protokollet.

Herr Jöns Pehrsson: Då icke motionären sjelf vill hafva framgång åt sitt förslag, är det minst värdt, att jag tänker på det, och i sjelfva-verket är motionen så formulerad, att jag tror, att Utskottet icke kunnat bifalla den. Motionären har nemligen för visst fall velat lägga den afgörande makten i Första Kammarrens Talmans hand. Men i likhet med den förre talaren, anser jag det vara ovärdigt att en riksdagsledamot skall kunna dölja sitt votum. Det finnes ett praktiskt sätt att lösa frågan om afgörandet vid lika röstetal, nemligen om man vid riksdagens början lägger lika många ja- och nej-sedlar i likadana kuvert, blandar om dem och låter Talmannen, då det förutsatta fallet inträffar, draga en sedel. Jag har icke något yrkande att framställa, utan har endast velat uttala min åsigt att denna fråga visserligen är en af dem, som bör få framgång.

Herr Widén: Herr von Kochs nyss gjorda uttalande till Kammarrens protokoll har varit af den art, att jag känt mig nödsakad att gifva det ett genmäle till sällskap. Han påstod att det var "orimligt" och "oförenligt" med en riksdagsmans kallelse, att han skulle få begagna sig af slutna omröstning eller afgifva sin röst i löndom. Emot detta, såsom mig synes, förflugna yttrande måste jag göra den anmärkningen, att det blott under den orimliga förutsättningen egde skäl för sig att vi såsom representanter sändes hit till riksdagen på grund af misstroende. Men då det ju efter allas mening förhåller sig alldeles tvärtom eller så, att representanterne för svenska folket äro hitsände på grund af det förtroende de åtnjuta hos sina kommittenter, föreställer jag mig att man med någon eftertanke skall finna det just vara rimligt och i sin ordning att rösterna, på sätt af ålder hittills skett, här afgifvas med slutna sedlar. Vi hafva ju våra samveten till domare öfver oss och jag vill få tro, att detta, helst om det ej förvirras af den fruktan för människor, som i mer eller mindre mån frammanas med den öppna omröstningen, skall vara fullt tillräckligt till kontroll derpå, att folkets representanter afgifva sina röster efter bästa förstånd och öfvertygelse. Det rimliga och med vårt riksdagsmannakall förenliga blifver således, efter min mening, det, att den *slutna* omröstningen för närvarande bibehålles och att in-

förändret af den öppna sparas till den tid, då svenska folket, det Gud förhindre, så demoraliserats, att det börjat att sända till riksdagen, icke representanter, som ega dess förtroende, utan simpla "ombud" eller betjenter, som sakna allt sådant.

Herr vice Talmannen: Då dels den, som framlagt motionen, dels de, som intressera sig för densamma, icke äro böjda för en lång diskussion, vore det orätt af mig att genom ett vidlyftigt försvar framkalla en sådan. Jag ber därför endast, att, i anledning af den högt ärade talarens på blekingebänken yttrande derom, att i Utskottens voteringen i allmänhet skulle ske öppet, få anmärka, att i Konstitutions-Utskottet har, så länge jag varit ledamot af detta Utskott, voteringen städse skett med slutna sedlar; men som jag icke varit ledamot af nämnda Utskott samtidigt med den ärade talaren, hvilken tillhörde Utskottet de första riksdagarne efter den nya Riksdagsordningens antagande, kan jag icke med samma vishet veta hurudana förhållandena voro på den tiden. För öfrigt anhåller jag om bifall till betänkandet.

Herr Hammarhjelm: Som jag haft äran att vara ledamot af Konstitutions-Utskottet samtidigt med den ärade talaren på blekingebänken, eller de första riksdagarne af det nya representationsskicket, får jag tillkännagifva, att äfven den tiden brukades slutna votering.

Öfverläggningen var härmed slutad, och utlåtandet bifölls.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets den 24 och 26 sistlidne Mars bordlagda Utlåtande No 36, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående täckande af en å anslaget till Marinregementet uppkommen brist.

Täckande af
en å anslaget
till Marin-
regementet
uppkommen
brist.

Friherre Klinckowström: Mot det slut, hvartill Stats-Utskottet i denna punkt kommit, har jag i det skick frågan befinner sig intet att anmärka; men jag kan icke neka mig att göra några anmärkningar rörande det sätt, hvarpå å detta anslag denna brist uppkommit. Som bekant är, och som äfven Utskottet visar i sin utredning, är anslaget så kalladt "förslagsanslag, högst", det vill säga, att det får icke öfverskrida den siffra, som Riksdagen därför i riksstaten bestämt. Det oaktadt har anslaget med 139,000 kronor blifvit öfverskridet. Detta finner jag högst oegentligt, och det bevisar, att regeringen å sin sida ringaktar ett Riksdagens beslut, något som är både sorgligt och bedröfligt. När detta anslag visade sig vara otillräckligt allt sedan 1875, hvilket förhållande borde hafva varit känt för regeringen, hade, synes mig det rätta varit, att regeringen anmält detta för Riksdagen på det Riksdagen må hafva kunnat anslå nödiga medel till betäckande af den brist, hvarom nu är fråga, och genom hvilket

Täckande af tillvägagående frågan blifvit grundlagsenligt behandlad. Så har en å anslaget emellertid icke skett, det har gått på samma sätt år efter år, och till *Marinregementet* penningar hafva förskjutits af medel, som Kongl. Maj:t haft eller uppkommen trott sig hafva till sin disposition. Så har det gått tills nu. Detta *brist.* visar ytterligare olägenheten deraf, att statsråden erhålla décharge (Forts.) för sina åtgärder rörande dispositionen af statsmedel, innan ännu Konstitutions-Utskottet och Riksdagen hunnit granska deras embetsåtgärder i ifrågavarande afseende. Jag har redan i en min motion framställt dessa betänkligheter och jag hoppas, att en gång Riksdagen skall finna dem så allvarliga, att en grundlagsförändring blir vidtagen för att bringa rättelse härutinnan och förebygga så stora och svåra förseelser från vederbörande kronans redogörares sida, och att det icke måtte hända såsom nu, att när någon anmärkning öfver medels origtiga användning eller öfver anslagens öfverskridande mot grundlagen skett af revisorerna. Stats-Utskottet måste svara, att för denna statsrådets åtgärd redan erhållits décharge föregående år af såväl Konstitutions-Utskottet som Riksdagen, och att densamma således icke kan gifva anledning till vidare anmärkningar eller åtgärder. Sådana svar på flere af revisorernes framställningar har jag under genomgåendet af revisionsberättelserna icke så sällan påträffat. Stats-Utskottet har dervid ovilkorligen handlat riktigt, men det visar endast att tillräcklig kontroll och nödiga åtgärder för att ställa vederbörande Departementschef till ansvar för hans åtgärder rörande medlens disposition *borde* finnas stadgade, men för närvarande *saknas* i vår grundlag. Slutligen kan jag icke neka mig, att göra den anmärkningen, att, när, som bekant är, det så kallade *Marinregementet* i Karlskrona är snart sagt obefintligt, man väl måste anse det vara skäl att indraga detta anslag till *Marinregementet* och deremot, om det skulle finnas nödigt, för *underhåll af en garnisonskommendering af indelta armén i Karlskrona* å riksstaten uppföra behöfligt anslag. Det vore öfverensstämmande med god ordning, och då kunde hvar och en se, hvartill anslaget användes, i stället för att nu de okunnige, hvilket ju är ganska naturligt, då ett så stort anslag uppföres för "*Marinregementet*", skulle kunna tro att vi verkligen hade något marinregemente, hvilket icke är fallet. Men jag är öfvertygad derom, att vill man god hushållning och vill man ordna sina angelägenheter i Karlskrona på ett ordentligt sätt, så kunna de båtsmän, som finnas i nämnda stad med all säkerhet räcka till för att skydda och vårda den dyrbara materiel och de dyrbara verkstäder med mera, som der finnas. De kunna jemväl bestrida den nödvändiga vaktgöringen, så att man icke behöfver för den skull bibehålla den stora kommenderingen. Man har sagt, att det derstädes finnes en korporals- eller underbefälsskola, och att det är för den skull som kommenderingen der vore nödvändig. Jag vill lemna det derhän; men om så verkligen vore förhållandet, borde väl anslaget utgå till denna *skola* och icke till den nämnda *vaktgöringen*, som jag finner vara högeligen obehöflig. Jag har för öfrigt icke något yrkande att göra i denna fråga.

Herr Statsrådet Taube; Med anledning af den siste ärade talarens yttrande, ber jag att få lemna några upplysningar rörande detta anslag. Stats-Utskottet har visserligen redogjort temligen fullständigt för frågan, men det torde tillåtas mig att ytterligare tillägga några ord. Arméförvaltningens räkenskaper hafva hittills, ända till och med 1880, varit så uppgjorda, att utgifterna upptagits icke på det år, då de blifvit *gjorda*, utan på det, då de blifvit *betalda*. Från och med 1881 är en annan räkenskapsföring uppgjord, hvarigenom utgifterna komma, så långt sådant ske kan, att upptagas på det år, då de blifvit *gjorda*, och icke på det, då de blifvit *betalda*. Arméförvaltningens instruktion har ännu icke kunnat utfärdas, enär Kongl. Kammarrättens yttrande angående revisionskyldigheten ej inkommit; men provisoriskt har befallning blifvit Arméförvaltningen meddelad att laga så att räkenskaperna kunna inkomma kvartalsvis, på det att ett redigare och hastigare bokslut må kunna uppgöras.

Så länge anslaget till Marinregementet var ett ordinarie anslag eller till och med 1874 föranledde det förra bokföringssättet icke några stora olägenheter, enär civila departementet, som i April månad hvarje år afgafve underdånig berättelse om hufvudtitelns allmänna anslagsställning genom att i novo conto upptaga öfriga departements förskotterade utgifter för garnisonskommenderingen, hvilka utgifter då blifvit till ersättande hos civila departementet anmälda, för desamma reserverade nödiga medel å den vid årets slut i räkenskapen synliga behållningen å anslaget och således angaf endast det verkliga öfverskottet såsom en besparing till Kongl. Maj:ts disposition; men i och med 1875, då anslaget bestämdes från att vara ordinarie anslag till "förslagsanslag, högst", skedde härutinnan en viss förändring; Arméförvaltningens civila departement ansåg då, med den tolkning af anslagets natur, som det hade, att alla kontanta behållningar, som funnos vid 1875 års slut, skulle inbetalas till Statskontoret. På det sättet inbetalades år 1875 122,735 kronor 48 öre, och för den ifrågavarande kommanderingen i Karlskrona hade detta år utgifterna bestridts med endast 4 till 5 tusen kronor; år 1876 inbetalades ytterligare 16,273 kronor 41 öre till Statskontoret. Detta hade haft till följd, att 1875 års utgifter måste betäckas af 1876 års anslag, 1876 års af 1877 års anslag, hvilket derefter år efter år upprepades. I och med det nya bokföringssättets införande måste åtgärder vidtagas, på det att bristen fortfarande icke skulle kvarstå.

Jag tror icke, att man kan säga att med afseende på dessa till Statskontoret återlemnade 139,008 kronor 89 öre ett *öfver-skridande* af anslaget egt rum, utan är det dessa återbetalningar, hvilka kanske, med en mindre sträng tolkning, icke skulle hafva egt rum, som i främsta rummet varit orsaken till oredan i anslaget och hvilka nu begäras tillbaka. Jag har endast ansett mig skyldig meddela Kammaren dessa upplysningar.

Öfverläggningen ansågs härmed slutad, och Utskottets hemställen bifölls.

Täckande af
en å anslaget
till Marin-
regementet
uppkommen
brist
(Forts.)

Föredrogs å nyo och bifölls Stats-Utskottets den 24 och 26 i sistlidne månad bordlagda Utlåtande N:o 37, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående beviljande af pension å allmänna indragningsstaten åt Professoren Johan Christofer Boklunds enka.

Genomförande af Medelpads fögderis delning.

Föredrogs å nyo Stats-Utskottets den 24 och 26 nästlidne Mars bordlagda Utlåtande N:o 38, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående genomförande af Medelpads fögderis delning i två fögderier.

Herr Sundell: I den Kongl. propositionen omförmäles icke närmare, huru efter indragning af Sätters fögderi skall förfaras vid de dit nu hörande socknarnes fördelning på de nästgränsande fögderierna, men jag har dock ganska lätt att föreställa mig huru härutinnan kommer att tillgå. Jag befarar dock, att Kopparbergs fögderi härigenom blifver något för stort och det arbete, som kräfves af kronofogden och häradskrifvaren i detta fögderi varder något för drygt, men då Kongl. Maj:t i ämnet tvifvelsutän hört sin Befallningshafvande i Kopparbergs län, och denna myndighet förmodligen förklarar, att indragningen af Sätters fögderi och dit hörande socknarnes fördelning på närliggande fögderier kan gå för sig, låter jag härvid bero.

Jag har dock en annan anmärkning att göra mot den Kongl. propositionen och mot Stats-Utskottets betänkande. Der står, att till kronofogden i Medelpads fögderi för verkställighet inlemnade exekutorial utgjort för år 1876 868. Med exekutorial menas naturligtvis utslag, gifna af Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, samt utslag och domar, meddelade af domstolarne. Deruppå omförmäles straxt derefter, att endast under 1876 1,387 skuldfordringsutslag, förmodligen också till samma kronofogde, inkommit. Hvad kronofogden skolat med dessa 1,387 skuldfordringsutslagen göra, förstår jag sannerligen icke; de höra icke till exekutorialen, som omförmälas straxt förut. Här föreligger synbarligen en inadvertens, hvilken den än må vara, men den inverkar icke på frågans utgång. Jag medgifver behöfligheten af en delning af Medelpads fögderi, och har jag sålunda härutinnan intet att erinra mot Utskottets förslag, hvartill jag för min del yrkar bifall.

Öfverläggningen var härmed slutad, och Utlåtandet bifölls.

Herr Grefven och Talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till detta sammanträdes fortsättande kl. 7 e. m.

Föredrogs å nyo och bifölls Stats-Utskottets den 24 och 26 i sistlidne månad bordlagda Utlåtande N:o 39, i anledning af väckt motion om ändringar i Kongl. stadgan angående skjuts-väsendet den 31 Maj 1878.

Föredrogs å nyo och bifölls Banko-Utskottets den 24 och 26 nästlidne Mars bordlagda Memorial och Utlåtande:

N:o 10, i fråga om afskrifning ur Riksbankens hufvudkontors räkenskaper af åtskilliga fordringar; samt

N:o 11, i anledning af väckt motion om inrättande af en så kallad jordbruksbank i sammanhang med Riksbanken, för tillhandahållande af lån till nyodlingar.

Föredrogs å nyo Banko-Utskottets den 24 och 26 i nästlidne månad bordlagda Utlåtande N:o 12, i anledning af väckt motion om inrättande i Vexjö af ett afdelningskontor af Riksbanken.

Inrättande i Vexjö af ett afdelningskontor af Riksbanken.

Herr Evers: Då jag vid förevarande betänkande fogat en reservation, anhåller jag att få anföra de skäl, som föranlett mig att icke biträda det beslut, som af Utskottet blifvit framställt.

Då frågan om inrättande af ett afdelningskontor i Östersund förra riksdagen var under Kammarens behandling, tog jag mig friheten att framställa åtskilliga betänkligheter rörande inrättandet af sådana afdelningskontor inom de olika delarne af landet. Jag gjorde detta hufvudsakligen i öfverensstämmelse med den åsigt som af bankofullmäktige vid detta tillfälle blifvit framhållen, nemligen "att Riksdagen städse iakttagit varsamhet i afseende å utvecklingen af Riksbankens organisation medelst inrättandet af kontor i landets olika delar, samt att derest en tillökning af de nuvarande riksbankskontoren skulle anses ändamålsenlig, en omsorgsfull utredning i fråga om de orter inom landet, hvarest sådana borde förläggas, synes böra föregå hvarje vidare utveckling af denna banks organisation". Jag gjorde vid detta tillfälle icke något yrkande, emedan jag, med fäst afseende derpå, att sedan 1823 icke mera än 2 afdelningskontor blifvit inrättade inom landet, nemligen i Luleå och i Visby, antog, att äfven om Riksdagen skulle bifalla inrättandet af ett sådant i Östersund, man först skulle afvakta någon erfarenhet från detta kontor, innan man fortsatte med att på så sätt utvidga Riksbankens verksamhet medelst inrättande af sådana på andra ställen. Så har emellertid icke skett. Här föreligger nu en af en ledamot af Andra Kam-maren väckt motion om inrättande af ett afdelningskontor i Vexjö, ett förslag som Banko-Utskottet tillstyrkt, oaktadt man kan säga, att bankofullmäktige icke tillstyrkt detsamma. Jag vill visst icke bestrida, att icke Vexjö möjligen kan vara en

Inrättande i lämplig plats för ett sådant bankkontor, men vid det förhållande, Vexjö af ett att i motionen icke lemnas någon utredning, som visar, att just afdelningskontor af Vexjö är den ort, som företrädesvis bör komma i åtanke, samt Riksbanken. ej heller inom Utskottet en sådan utredning åstadkommits, har jag (Forts.) ansett mig icke kunna med min röst biträda motionen i fråga.

Motionären har, såsom Herrarne behagade finna, föreslagit, att Vexjökontoret endast skulle omfatta Kronobergs län. Fullmäktige häröfver hörde, uttalade som sin åsigt, "att om ett afdelningskontor ansåges böra i Vexjö upprättas, det syntes böra omfatta icke blott Kronobergs län, hvarinom, att döma af den *erfarenhet*, fullmäktige hittills varit i tillfälle inhemta, tillräcklig rörelse för att bereda kontoret afsevärd vinst åtminstone i början ej torde vara att vänta, utan erhålla ett större område, hvarför fullmäktige hemställt, att området för ett afdelningskontor i Vexjö skulle bestämmas till Kronobergs och Jönköpings län". Under tiden hade emellertid en skrifvelse inkommit till Utskottet, undertecknad af åtskilliga af Andra Kammarens representanter från Jönköpings och Blekinge län, deruti hemstälts, att, derest ett afdelningskontor komme att i Vexjö inrättas, det måtte komma att omfatta såväl Jönköpings som Blekinge län. Under den öfverläggning, som med anledning häraf förekom inom Utskottet, framhölls äfven såsom ett önskningsmål af en och annan utskottsledamot, att detta kontor borde omfatta jemväl Kalmar och Hallands län. De representanter från dessa senare län, som voro närvarande inom Utskottet, motsatte sig dock detta, men en representant från Kalmar län påpekade särskildt, att han ansåge att Kalmar län på grund af sitt långsträckt läge vore förtjent af ett särskildt afdelningskontor i Kalmar. Sedan ärendet ytterligare varit till fullmäktige remitteradt, har, på sätt Kammaren behagade finna, Utskottet p fullmäktiges hemställan föreslagit, att afdelningskontoret skulle omfatta Kronobergs och Blekinge län. Med fäst afseende på dessa förhållanden tager jag för gifvet, att i närmaste framtiden motioner från riksdagsmän från Jönköpings och Kalmar län komma att väckas om inrättande af afdelningskontor inom dessa län; och derest Riksdagen godkänner de motiv, på hvilka Banko-Utskottet grundar sitt tillstyrkande af det nu ifrågavarande afdelningskontorets anläggande, nemligen att "de från hufvudkontorets säte aflägsnare landsdelarne böra, så vidt ske kan och eljest lämpligt finnes, tillgodoses med afdelningskontor, på det att handels- och näringslifvet i dessa trakter icke må blifva allt för mycket uteslutet från affärsförbindelser med rikets bank, hvars bytesmedel äfven genom dylika kontors inrättande vinna en önskvärd och behöflig spridning inom landet", så föreställer jag mig, att Riksdagen går att mottaga motioner om anläggande af riksbankskontor icke allenast från de af mig ofvan påpekade, utan snart sagdt från hvarje län inom riket.

Anledningen till denna åtrå att få afdelningskontor förlagda inom de olika delarna af landet må vara flera, men en anledning tror jag vara den, att när Kongl. Maj:t kommer att borttaga de enskilda bankernas rätt att utgifva tiokronesedlar och åtskilliga

sådana banker till följd häraf möjligen komma att upphöra med sin verksamhet, man, efter mångas föreställning, genom inrättande af dylika kontor skulle sätta Riksbanken i tillfälle att ensam åtaga sig icke allenast den rörelse, som den hittills haft, utan jemväl den som de enskilda bankerna omfattat. Att detta under nuvarande förhållanden skulle vara möjligt, tror jag icke att många inom denna Kammare anse. Jag föreställer mig, att om något sådant skulle inträffa, att nemligen Riksbanken öfvertog den verksamhet, som de enskilda bankerna utöfvat, måste den icke endast förstärkas, utan äfven genomgå en fullständig omorganisation i det syftet, att antingen enskilde personer i landet finge på något sätt rättighet att med Riksbanken samverka, eller ock att sistnämnda banks grundfond betydligt ökades.

*Inrättande i
Vexjö af ett
afdelnings-
kontor af
Riksbanken.
(Forts.)*

Emellertid tarivas, som sagdt, en grundlig utredning, och då jag tror mig veta, att ett sammansatt Banko- och Lag-Utskott som håller på att behandla en inom Andra Kammaren väckt motion, om förändring i de enskilda bankernas lagstiftning, kommer att föreslå en omarbetning af hittills gällande lag för dessa, får jag uttala önskvärdheten deraf, att de personer som få sig detta uppdrag anförtrodt, jemväl anmodades utreda, hvilka åtgärder som borde vidtagas med *Riksbanken*, derest dess verksamhet komme att utvidgas.

Jag ber slutligen att få påpeka, att derest nu Riksdagen vill fortgå på den inslagna vägen, att nemligen inrätta afdelningskontor i de olika delarne af landet, följer naturligtvis deraf, att en corps af tjänstemän kommer att uppstå, hvilka, med den pensionsrätt de enligt nu gällande reglemente ega, och derest ingen förändring härutinnan göres, i framtiden kommer att ådraga Riksbanken stora utgifter.

På grund af dessa skäl får jag vördsamt anhålla om afslag å Utskottets betänkande.

Herr Söderhjelm: Under godkännande af de skäl, som Utskottet anfört, beträffande afdelningskontors inrättande i orterna i allmänhet, är jag tveksam om ett sådant afdelningskontor i Vexjö *redan nu* kan vara af behovet och förhållandena påkalladt. Någon utredning derom är icke framlagd hvarken af motionären eller af bankofullmäktige, Utskottet eller någon annan. Man har endast sagt, att de skäl borde gälla nu, som förra året åberopades för inrättande af ett afdelningskontor i Östersund; men detta är, enligt min åsigt, icke förhållandet. 1880 års Banko-Utskott stödde sitt tillstyrkande icke blott på de *allmänna* skäl, som talade för att Riksbanken sålunda skulle utveckla sin verksamhet genom anläggande af afdelningskontor, utan Utskottet stödde sig äfven på *särskilda* skäl, som gälde särskildt Östersund. Utskottet uttalade, att med den kännedom, man egde om denna sistnämnda ort, framginge att derstädes fordrades ett ökad förlags- och rörelsekapital, hvarjemte Utskottet hänvisade till en tablå, innehållande en jämförelse mellan rörelsen vid de i Östersund inrättade bankkontor å ena sidan samt Riksbankens afdelningskontor i Luleå

Inrättande i å andra sidan. Dessa särskilda skäl, som gälde Östersund, äro Vexjö af ett icke tillämpliga hvad Vexjö beträffar; och vid sådant förhållande afdelnings- tyckes det mig, som om ett afdelningskontor i Vexjö väl kunde kontor af anstå, till dess en utredning i ämnet komme till stånd eller åtminstone en allmännare önskan gifve sig tillkänna och blefve till Riksdagen framburen. Jag får således, för min del, yrka afslag på Utskottets betänkande.

(Forts.)

Herr Ekman, Johan Jacob: Mot Banko-Utskottets nu föreliggande förslag hafva anmärkningar framstälts dels och hufvudsakligen på den grund att man ansett, det en utredning bort föregå, innan Utskottet tillstyrkt inrättandet af det föreslagna afdelningskontoret, dels och emedan man befarade att, om Kammarren biföll detta förslag, motioner skulle komma att väckas rörande inrättandet af dylika kontor äfven på åtskilliga andra orter inom landet. Hvad utredningen beträffar, vet jag verkligen icke, huru Utskottet skulle kunnat verkställa en sådan, eller hvem som skulle dertill tagit initiativet. Den utredning, som Utskottet för sin del skulle önskat, innan Utskottet tillstyrkte inrättandet af detta kontor, var att komma i erfarenhet af beskaffenheten och omfattningen af den rörelse, som bedrefs af de enskilda bankernas kontor i de ifrågasatta länen, men af lätt begripliga skäl, eller att dessa kontor icke voro benägna att lemna de upplysningar, som kunde tjena till ledning för Utskottets omdöme i detta hänseende, kunde en sådan utredning icke erhållas. Hvad beträffar farhågan, att förslag till inrättande af nya afdelningskontor i andra delar af landet skulle framkomma, så kan jag naturligtvis icke neka möjligheten deraf, men det beror ju alltid på Riksdagen att bevilja eller afslå dylika förslag.

Anledningen, hvarför Utskottet ansåg sig böra bifalla förevärande motion, ligger helt enkelt deri, att man ansåg det fördelaktigt för Riksbanken, att dess verksamhet vid hufvudkontoret i någon mån decentraliserades och att man ville fortgå på samma väg, som man hittills följt i detta hänseende. För några år sedan beslöts inrättandet af ett afdelningskontor i Luleå för rikets två nordligaste län, Norrbottens och Västerbottens, och några år derefter beslöts inrättandet af ett dylikt kontor i Östersund för Jemtlands län, således den mest i nordvest från hufvudkontoret belägna. Nu föreslås inrättandet af ett riksbankskontor i Kronobergs län, som är det längst i söder från hufvudkontoret belägna län, som hör under dess område, hvarjemte man ansett, att det vore önskligt, att den rörelse, som kunde komma att bedrifvas af kontoret i Vexjö, äfven omfattade Blekinge län, som har mycket lättare kommunikation med Vexjö än med afdelningskontoret i Malmö, hvilket nu omfattar jemväl Blekinge län.

Jag kan icke förstå, att detta kan minska tillräckligheten af bankens fonder, ty om ett afdelningskontor inrättas i någon landsortsstad, bör väl icke till detta kontor förläggas någon väsentligen större del af dessa fonder, än som nu till den orten tages i anspråk vid hufvudkontoret. Men det är väl att antaga, att

rörelsen inom det distrikt, som nu är föreslaget, skulle åtminstone så pass mycket komma att öfverstiga den rörelse, som för närvarande inom samma distrikt bedrifves, dels från hufvudkontoret och dels från afdelningskontoret i Malmö, att de kostnader, som skulle komma att ega rum för aflönande af styrelse och tjänstemän i Vexjö, blefve till fullo ersatta genom en ökad vinst. Då derjemte genom den åtgärd, förra Riksdagen vidtog att indraga femkronesedlarne, en ganska betänklig svårighet uppstått i flera landsorter att erhålla behöfligt rörelsemedel, och genom den indragning af tiokronesedlarne, som antagligen inom några år torde komma att ega rum, samma olägenhet kommer att göra sig kännbar i ännu högre grad, har man ansett det behöfligt för den allmänhet, som finnes inom dessa nu ifrågavarande län, att erhålla de smärre sedlar, som äro för densamma alldeles nödvändiga, på lättare sätt än genom att vända sig till hufvudkontoret eller kontoret i Malmö.

Den förste ärade talaren yttrade att, om denna motion bifölles, skulle nästa åtgärd blifva inrättandet af ett riksbankskontor i Jönköping för Jönköpings län. Jag tror för min del icke att detta kan komma i fråga, men jag tror väl, att det kan ifrågasättas att, sedan kontoret i Vexjö arbetat någon tid, äfven Jönköpings län kommer att dit förläggas.

På grund af dessa skäl får jag vördsamt anhålla om bifall till Utskottets förslag.

Herr Törneblad: Då jag i fjor yttrade mig i en liknande fråga, skedde det med den största tveksamhet, emedan jag fann särskilda förhållanden tala för inrättandet af ett afdelningskontor i Östersund, ehuru jag fruktade för följden af det bifall, som då af Riksdagen lemnades. Den farhåga, jag då hyste, har redan nu besannat sig, i det att anspråk blifvit framställda från andra håll, alldeles på det sätt jag då befarade, och hvilket var ganska lätt att inse, emedan liknande fall redan förut i andra afseenden egt rum. Jag kan lyckligtvis för det yrkande om afslag å Utskottets förevarande hemställan, som jag härmed tager mig friheten att framställa, åberopa en så kraftig auktoritet som Banko-Utskottet sjelft. Jag går nemligen till Banko-Utskottets utlåtande vid 1879 års riksdag, deri det heter: "Den varsamhet Riksdagen städse iakttagit i afseende å utveckling af Riksbankens organisation medelst inrättande af kontor i landets olika delar, framgår deraf att, sedan vid 1823 års riksdag beslut af Rikets då församlade Ständer fattades om inrättande af riksbankskontor i Göteborg och Malmö, icke mer än två nya sådana kontor tillkommit, oaktadt inom Riksförsamlingen förslag tid efter annan blifvit framställda om öppnande af lånekontor här och hvar i särskilda delar af riket; och torde anledningen härtill företrädesvis vara att söka uti de med en sådan anstalt förenade kostnader, jemförda med den betydelse de ifrågaställda kontoren ansågos komma att för Riksbankens rörelse medföra." Och i slutet af samma betänkande heter det vidare på följande sätt:

Inrättande i Vexjö af ett afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

Inrättande i
Vexjö af ett
afdelnings-
kontor af
Riksbanken.
(Forts.)

“Då, i händelse tillökning af de nuvarande Riksbankskontoren skulle befinnas ändamålsenlig, omsorgsfull utredning i fråga om de orter inom riket, hvarest med hänsyn till belägenhet, rörelsens behof och andra inverkande omständigheter, dylika kontor borde förläggas, synes böra föregå hvarje vidare utveckling af denna bankens organisation, därför dock den närvarande tidpunkten icke lärer finnas lämplig — får Utskottet hemställa, att motionen i fråga icke för närvarande må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.” Dermed har således 1879 års Banko-Utskott sjelft sagt, att en omsorgsfull utredning bör föregå inrättandet af Riksbankens afdelningskontor. Men då jag i fjor tog mig friheten upprepa detta skäl, då svarades mig att en begäran om en sådan utredning vore att likna vid de obotfärdigas förhinder. Jag hemställer, huruvida icke den bevisning, jag genom detta Banko-Utskottets utlåtande till 1879 års Riksdag lemnat, är tillräcklig att vederlägga de anmärkningar, som då mot mig framställdes och jag ej brydde mig om att besvara, emedan jag ansåg att möjligen särskilda förhållanden kunde föranleda att ett riksbankskontor vore särskildt för Jemtlands län af nöden. Banko-Utskottets ärade ordförande yttrade då under diskussionen rörande frågan bland annat följande: “Jag tror deremot, att, med den utveckling, som redan eger rum i handel och rörelse i Jemtland, och med den ytterligare utveckling härutinnan, som denna provins är mäktig af, det icke blott är en fördel, utan rent af ett behof för orten att erhålla en bank, som kan komma i tillfälle att förlägga den stora rörelse, som der dels redan existerar och dels är på väg att uppstå.” Detta var ett skäl för hvars rättighet jag ansåg mig böra gifva mig och icke fortsätta mitt yrkande i detta fall. Men jag hemställer till Kammarens ledamöter, om samma skäl, som då anfördes för inrättande af ett riksbankskontor i Östersund, kunna anföras för inrättandet af ett afdelningskontor i den ort, hvarom nu är fråga, en ort, som jag visserligen icke ringaktar, men som jag icke sätter i paritet med Östersund och kringliggande ort, hvilken just nu till följd af särskilda förhållanden är i behof af kapital för utveckling af sin industri och sina näringar.

Det har blifvit sagdt, att man borde fortgå på den en gång inslagna banan att decentralisera Riksbankens rörelse och anlägga afdelningskontor på åtskilliga orter i landet. Men mot *det* skälet ställer jag 1879 års Banko-Utskotts utlåtande, som visar, att en utredning bör försiggå, innan inrättande af afdelningskontor kan ifrågakomma. En dylik utredning bör vara af dubbel art, dels i allmänhet rörande behofven i de olika orterna, jemförda med hvarandra, dels ock särskildt beträffande rörelsen å den ort, som för tillfället är i fråga. En utredning af det sistnämnda slaget lemnades verkligen i fjor med afseende å lämpligheten af ett sådant kontors förläggande till Östersund, men jag kan icke upp-
tacka, att den är lemnad här i detta fall.

Ett skäl för inrättandet af det ifrågasatta kontoret skulle möjligen kunna sökas i det utlåtande, Riksbankens fullmäktige i ärendet afgifvit, men detta fullmäktiges utlåtande grundar sig

egentligen på att, då man i fjor afvek från den gällande principen för Riksbankens verksamhet, de skäl, som då gjorde sig gällande för upprättande af ett afdelningskontor i Östersund, för det jemväl med jernväg till hufvudstaden snart försedda Jemtlands län, egde tillämpning äfven för det nu begärda för Kronobergs län. Jag får dock anmärka, att fullmäktige i sitt utlåtande yttrat bland annat, att de icke kunde "finna de i motionen anförda skäl af tidsutdrägt och kostnader vid direkt hänvändande i lånefrågor till hufvudkontoret vara af den betydendet, att de utgjorde i och för sig tillräcklig anledning till upprättande af det föreslagna afdelningskontoret"; och derefter göra fullmäktige nyssnämnda medgifvande, särskildt med hänsyn till att vidsträcktheten af hufvudkontorets område någon gång kunde vålla svårighet för fullmäktige att tillräckligt noggrant känna och följa enskilda affärsmäns ställning, hvaraf åter kunde föranledas omgång och tidsutdrägt för upplysningars inhemtande, som af ett afdelningskontors styrelse möjligen kunde undvikas. Jag har haft den äran att under ett par år vara revisor i Riksbanken och jag tror mig icke begä någon ogrannlagenhet, om jag säger, att jag har derunder haft tillfälle iakttaga, med hvilken varsamhet fullmäktige följt med affärsverksamheten i landsorten, hvarför jag också tror, att de äfven hädanefter utan ringaste svårighet kunna handhafva Riksbankens rörelse inom ifrågavarande orter lika väl som ett afdelningskontor i Vexjö; men deremot har jag en eller annan gång sett, att det varit en viss svårighet förenad med skötseln af afdelningskontor, och om jag icke är allt för illa underrättad, torde äfven Banko-Utskottet kunna hafva åtskilligt att derom meddela. Att Riksbanken skulle utsträcka sin verksamhet i det omfång, som mången synes önska, medför för öfrigt en dubbel fara, på hvilken en af landets störste statsmän Friherre Gripenstedt för många år sedan vid en liknande frågas behandling fäst uppmärksamheten, nemligen dels, att staten allt för mycket uppträder som industriidkare — ty bankrörelse är i sjelfva verket industri — dels ock att bankens embetsmannaförvaltning oskäligen utvidgas, hvarigenom åtskilliga svårigheter föranledas. Om man skall fortgå på denna väg, bör det derföre ske med största varsamhet. Vi kunna icke dölja för oss sjelfva, att de ständiga anloppen till förändringar i Riksbankens styrelse hafva något berättigadt i sig, och de blifva ännu mera berättigade, om Riksbankens rörelse utvidgar sig och hotar att uppsluka all annan bankrörelse i riket eller sväller ut till ett omfång att det kan vara betänkligt att lägga hela styrelsen deraf i händerna på personer, som ombytas hvarje år, och under förhållanden, som på förhand icke låta beräkna sig och i sista hand stundom kunna bero af politikens inverkan.

På grund af hvad jag nu anført och hvartill mycket mera kunde läggas, anhåller jag om afslag å Utskottets förslag.

Herr Olsson, Peter: Den siste ärade talaren har, så vidt jag icke missförstått honom, utgått från den förutsättning, att det skulle vara en origtig grundsats att, genom inrättande af afdel-

Inrättande i Vexjö af ett afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts).

Inrättande af ett Vexjö afdelningskontor af Riksbanken. (Forts.)

iningskontor i landsorten, utvidga Riksbankens rörelse, att man genom att tillmötesgå de framställningar, som i sådant syfte ske, skulle åstadkomma en tjenstemannacorps, som kunde falla sig ganska besvärlig såväl för Riksbanken, som kanske ock för hela landet, samt att man genom en sådan utvidgning skulle kunna blottställa sig för olägenheter, som kunde blifva ganska svåra att beräkna. Han anförde äfven att 1879 års Banko-Utskott i sitt utlåtande i ett liknande ärende yttrat sig så, att man deraf kunde hemta stöd för den åsigt han framhållit. I afseende å detta 1879 års Banko-Utskotts betänkande i ärendet, som af honom åberopades, vill jag blott anmärka, att han eller åtminstone någon annan lika gerna kunde åberopa 1880 års Banko-Utskotts betänkande i en liknande fråga. Der tillstyrkte, som bekant, Banko-Utskottet den då gjorda framställningen om anläggande af ett Riksbankkontor i Östersund, och jag tror för min del att denna framställning hvilade på ganska goda skäl och grunder.

Vill man nu, att Riksbanken skall fortfarande hafva sin verksamhet hufvudsakligen vid hufvudkontoret i Stockholm, vill man att Riksbanken icke skall följa med sin tid och söka motsvara de behof, som uppstå af den ständiga utvecklingen af hela vårt lands ekonomiska ställning och industriella förhållanden, och vill man i hvarje utvidgning af Riksbanken se en olägenhet och, lika med talaren, befara att man genom att godkänna anläggandet af ett afdelningskontor i Vexjö föranleder att sedermera huru många sådana kontor som helst kunna komma att inrättas — ja, då är talarens farhåga fullt grundad. Men så har Utskottet icke sett saken. Tvärtom har Utskottet ansett det alldeles klart och tydligt, att Riksbanken bör, liksom de enskilda bankerna, utvidga sin rörelse efter omständigheterna, allt efter den penningetillgång, som kan vara för handen, och de behof, som äro att fylla. Vill man gå till väga på detta sätt, som Banko-Utskottet trott vara det rigtiga, då kan man icke säga, att inrättandet af ett riksbankskontor i Vexjö är orimligt eller kommer att medföra olägenheter, då det icke finnes något annat afdelningskontor i denna del af landet utom det i Malmö. Jag tror för min del, att det är både rigtigt och klokt, att Riksbanken utvidgar sin rörelse efter hvad affärslifvet fordrar och med bankens säkerhet och fördel är förenadt, så att man icke söker hindra en verksamhet som är lika naturlig som af omständigheterna påkallad för hvarje bankinrättning, som vill följa med sin tid och fylla det behof, som onekligen förefinnes.

Hvar och en, som har någon reda på förhållandena i Vexjö, vet att å de orter, som skulle komma att omfattas af detta kontor, en så stor industriel verksamhet, företagsamhet och affärsrörelse förefinnes, att man intet ögonblick kan tvifla på, att icke detta kontor skall komma att få tillräcklig verksamhet. Det är alldeles kiart, att om Riksbanken vill gå i den rigtning, som den nödvändigt måste gå, såvidt den vill bibehålla den plats, den hitintills intagit, det icke återstår något annat för banken än att taga hänsyn till sådana förhållanden som Utskottet här gjort.

Vill man lemna rörelsen åt de enskilda bankerna eller bankbolagen och säga nej till hvarje framställning, äfven den rimligaste och naturligaste, sådan som den här ifrågavarande, då blir naturligen resultatet det, att Riksbankens rörelse inskränkes till Stockholm och de afdelningskontor, som redan finnas, men icke tror jag, att detta är hvarken för Riksbanken fördelaktigt eller till nytta för hela landets ekonomiska ställning.

Man säger, att man riskerar att få en hel mängd afdelningskontor i landsorten genom att lemna bifall till sådana framställningar som denna; men, såsom ordföranden i Banko-Utskottet redan anmärkt, det är ju alldeles tydligt, att Riksdagen har i sin hand att besluta, huruvida det ena eller det andra kontoret skall inrättas.

Jag har blott från den synpunkt, jag nu utvecklat, velat se saken, och jag tror, att, om man gör det, förfalla alla de betänkligheter, man kunnat hysa i afseende å de olägenheter och svårigheter, som skulle uppstå genom inrättandet af ifrågavarande riksbankskontor, och att man skall finna det både klokt och rättvist att så småningom söka utveckla Riksbankens verksamhet inom den del af landet, hvarom här är fråga.

Jag har icke varit närvarande i Banko-Utskottet vid denna frågas slutliga afgörande, men då jag delat Utskottets åsigt i ämnet, har jag här velat uttala mig för densamma och får värdsam ytka bifall till Utskottets förslag.

Herr von Strokirch: Under öfverläggningen vid sistlidne riksdag, då fråga uppstått om att inrätta ett afdelningskontor i Östersund, yttrade jag den åsigt, att det icke skulle dröja länge, innan sådana anspråk komme fram äfven från andra delar af riket. Det har icke heller dröjt längre än till den första stund de möjligen kunde framkomma, eller början af motionstiden vid denna riksdag; och här föreligger nu fråga om inrättande af ett riksbankskontor i Vexjö. Vid förra tillfället, i fråga om inrättandet af ett dylikt kontor i Östersund, förefans dock en väsentligen fullständigare utredning angående behofvet deraf, än nu är fallet. Här föreligga icke några andra af Utskottet förebragta skäl, än att Vexjö är ganska aflägsset beläget från Riksbankens hufvudkontor, och att Blekinge län genom jernvägarne har lättare och beqvämare förbindelse med Vexjö än med Malmö, till hvilket riksbankskontorsdistrikt detta län nu hörer, äfvensom att nämnda län innefattas uti Smålands hypoteksförenings distrikt, som har sitt säte i Vexjö. I själfva verket äro dessa skäl temligen svaga, då man har ett kommissionskontor i Stockholm, hvarigenom tillfälle är beredt för hvarje invånare inom hufvudkontorets område att lätt få sina affärer med Riksbanken uträttade. Dessutom har det icke visats, i hvad mån handels- och näringslifvet i dessa trakter fordrar inrättandet af ett riksbankskontor derstädes. Icke heller har det visats, att affärsrörelsen i Vexjö egentligen har någon större omfattning, hvilket väl icke heller torde vara fallet annat än vid inträffande marknadstillfällen, då penningomsättningen

Inrättande i Vexjö af ett afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

Inrättande i Vexjö af ett afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

derstädes kan vara något liffigare än vanligt. Vexjö kan ej heller, om man tager i betraktande dess förbindelser med andra orter, sägas utgöra någon hufvudort annat än för Kronobergs län och dess närmaste omnejd. Om ett nytt bankdistrikt skall inrättas i dessa trakter af södra Sverige med centralt läge för ett bankkontor, finnes för framtiden en sådan centralpunkt alldeles gifven i Nässjö; dit kan man på några få timmar komma från Jönköping, Vexjö, Motala, Linköping, Vimmerby, Vestervik, Oskarshamn, Eksjö och Kalmar och törhända äfven Halmstad. Det är således verkligen en centralpunkt i afseende på läget, och hvad förvaltningen vidkommer, kan man likaväl få bankstyrelse och banktjenstemän der som någonsin i Vexjö, om man bara vill betala dem.

Frågan är, enligt min åsigt, alldeles icke mogen i afseende å inrättandet af ett riksbankskontor för den del af södra Sverige, som Småland och Blekinge omfatta. Dessutom bör man naturligtvis icke gå för hastigt till väga, då fråga är om utveckling af Riksbankens organisation, utan tvärtom bör en grundlig och omsorgsfull planmessig utredning ske, innan någon utvidgning af Riksbankens rörelse i sådant syfte som det nu föreslagna vidtages. På dessa skäl får jag anhålla om afslag å Utskottets förslag.

Herr Jöns Pehrsson: Hvarken den siste talaren eller talaren på kalmarbanken hade, så vidt jag kunde finna, några andra motiv för afslag på detta utskottsbetänkande än ett slags antipati mot de städer och orter, som här äro i fråga. Jag minnes, att jag förliden riksdag var i hop med samme talare om, att de icke skulle missunna Östersund att få ett afdelningskontor, och i dag hoppas jag, att de skola finna sig i att äfven Vexjö får ett dylikt, såsom här är föreslaget. Jag tror också, att Kalmar bör få ett afdelningskontor, ty, såsom Banko-Utskottets ordförande här utvecklade, är det väl på den vägen, som man bör söka underlätta den allmänna rörelsen.

En talare påstod, att det icke gifvit sig något behof tillkänna för detta afdelningskontors inrättande, men detta vågar jag säga är ett obefogadt påstående, ty hvad särskildt beträffar rörelsen för de två ifrågavarande länen, så är den visserligen icke så mycket att skryta af, men det utvecklar sig dock der en rörelse, som icke är så obetydlig, och om man hade ett sammandrag af de lån, som sökas från hufvudkontoret, så skulle det otvifvelaktigt visa sig, att icke så få hafva sökts af personer från dessa båda län.

På grund af alla de skäl, som dels ordföranden i Utskottet och dels en ledamot deraf framställt, hoppas jag, att Kammaren bifaller detta förslag utan afseende på, huruvida det innefattar någon ökad möjlighet för Riksbanken att öfvertaga hela bankrörelsen, hvilket visst icke lär kunna inträffa ännu på lång tid. Det visar emellertid, hvilket misstag Riksdagen har begått, då den sedan år 1823 icke inrättat mera än två afdelningskontor af Riks-

banken i landsorten. Det är detta misstag, som har framkallat de enskilda bankerna med de 100-tals afdelningskontor deraf, som nu finnas. Man skulle möjligen kunna tro, att Riksbanken på något sätt försämrar sin ställning genom att dess penningar ligga i afdelningskontor här och der i landet, men så tror jag ingalunda kan blifva förhållandet, ty med de lätta kommunikationer, som nu finnas i vårt land, kan Riksbanken hvilken dag som helst derifrån hemta hvad den kan behöfva. Så t. ex. hafva vi nyss sett, huru det från afdelningskontoret i Malmö skickades upp till hufvudkontoret här i staden en half million kronor i guld, och på samma sätt kan lätt ske äfven från Vexjö, då daglig jernvägskommunikation finnes med hufvudstaden. Jag tror mig emellertid nu icke behöfva säga mera utan hoppas, att Kammaren ändå bifaller Utskottets förslag.

*Inväntande i
Vexjö af ett
afdelnings-
kontor af
Riksbanken.
(Forts.)*

Några talare hafva uppträdt emot förslaget och påstått, att Nässjö skulle lämpa sig bättre till säte för ett afdelningskontor än Vexjö, men Nässjö ligger icke så centralt, om man skall behålla de gränser, som förut hafva varit utstakade mellan afdelningskontoren. — Jag yrkar därför bifall till Utskottets förslag.

Friherre Åkerhielm: Då jag af annat offentligt uppdrag varit hindrad att deltaga i de Banko-Utskottets öfverläggningar, som föregått behandlingen af nu föreliggande betänkande, och då jag icke heller varit i tillfälle att vid det slutliga afgifvandet af utlåtande tillkännagifva, att jag icke i behandlingen af ärendet har deltagit, anhåller jag, om än föredragningslistan i dag är lång, att Kammaren måtte behaga inse det vara af vigt för mig att här tillkännagifva de skäl, som, derest jag deltagit i Utskottets förhandlingar, skulle hafva gjort mig till reservant, och nu inom denna Kammare komma mig att biträda deras mening, som yrka afslag på Utskottets föreliggande utlåtande.

Om jag således väl kan förstå, att många svenske män med ifver motse den dag, då våra bankförhållanden kunna så ordnas, att Riksbanken må kunna motsvara, hvad de dermed mena eller så att Riksbanken må kunna söka att tillegna sig så mycket af rörelsen som möjligt och börja den täflan och strid, som här afsetts, ber jag dock för min del få uttala den åsigt, att en sådan täflan och strid icke lämpligen ännu kan upptagas. Först och främst måste nämligen Riksbankens ställning tillses. Förr än denna blifvit så konsoliderad, som man i sådant afseende måste önska och fordra, förr bör icke Riksbanken och de, som vilja densamma väl, inlåta sig på denna täflan och strid. Afdelningskontors upprättande kan i sådant fall endast medföra svårigheter och förvecklingar för Riksbanken, hvilka klokheten synes mig bjuda att ännu åtminstone icke inlåta sig på. Härtill kommer nu än ytterligare, att det senast upprättade afdelningskontoret i Östersund haft en ytterst kort verksamhet. Någon erfarenhet, huru denna utfaller, torde likväl böra afvaktas och inhämtas, innan man bestämmer sig för och anser sig böra fortgå på denna bana. Detta är mitt andra motiv. Det tredje åter har af den förste ta-

Inrättande i Vexjö af ett afdelningskontor af Riksbanken. (Forts.)
 laren blifvit utveckladt långt bättre än jag kan göra det. Det förefaller också mig som om, när tidpunkten en gång kan vara inne att utsträcka Riksbankens verksamhet, man icke bör komma med förslag om det ena kontoret en gång och om ett annat kontor en annan tid, utan söka att gruppera och ordna de provin- ciella förhållandena i detta afseende, så att man kan erhålla en bestämd plan hvarefter afdelningskontoren upprättas. Dessa tre skäl skulle hafva bestämt mig att inom Utskottet reservera mig och bestämma mig nu att vördsamt yrka proposition på afslag å Utskottets hemställan.

Herr von Koch: Efter det yttrande, som afgifvits af Herr Olsson, har jag mycket litet att tillägga till de skäl, som blifvit anförda för bifall till Utskottets förslag. Jag har egentligen endast velat upplysa eller tillägga, att de skäl, som äro anförda af Herr Törneblad, och hans förnämsta argument synas vara sökta från ett yttrande, som Bevillnings-Utskottet afgaf år 1879 midt under brinnande kris. Hvem ville då utveckla bankrörelsen, då man icke viste, om någon bankrörelse kunde fortfara, och huru det skulle gå med våra jernvägar? Det var således ett mycket partiskt valdt argument.

Hvad åter angår Herr von Strokirchs yttrande, begick han deri det misstag, att han trodde, att Blekinge för närvarande hörde till stockholmsområdet. Skulle det vara fallet, så skulle jag icke så mycket undrat öfver hans afstyrkande af nytt afdelningskontor; men det hör icke till stockholms- utan till malmökontorets område. Med Stockholm har man åtskilliga beröringspunkter i Blekinge, men med Malmö vet jag icke att man kan behöfva hafva några särdeles stora beröringspunkter i diskontväg eller för lånebehof. För Blekinge tror jag därför det vore ganska nyttigt att få det ifrågavarande afdelningskontoret. I Vexjö tror jag icke det saknas godt folk, som känner till förhållandena i orten — och i allmänhet är jag öfvertygad derom, att det finnes goda skäl både för privatbanker och för andra banker att icke låna ut penningar på alltför långt håll, der de icke hafva tillfälle att lära känna låntagarna. Jag tror för min del att, om möjligen kontorets kostnader icke *genast* betäckas och äfven lemna något deröfver genom den *direkta* vinsten å den rörelse, som kommer att existera i Vexjö, sådant dock snart skall inträffa. Jag hörde en ledamot på vexjöbanken och som sjelf är delegare i en af de största industriföretag, som finnas i Sverige, anmäla sig till att erhålla ordet. Han känner vexjötrakten bättre än jag i industrielt afseende, men det vet jag, att i den lilla dalgång vid Lyckebyån, der jag bor, finnes icke så litet industrielt lif. Der anläggdes den ena stora fabriken efter den andra och finnas redan 4 till 5 fabriker för allehanda slags fabriksrörelse och ännu många obegagnade vattenfall, så att der tyckes kunna blifva ett ordentligt fabriksdistrikt. Det är därför jag tror det vara af vigt att få ett någorlunda centralt läge för en bankinrättning, som skall betjena denna del af Sverige, som för närvarande saknar afdel-

ningskontor af Riksbanken, eller östra fastlandet af det sydliga Sverige; ty på Sveriges östra kust finnes för närvarande icke något afdelningskontor; de afdelningskontor, Riksbanken har i södra Sverige, ligga i mellersta Sverige eller vid vestra kusten. Jag föreställer mig, att, om man skall vänta på den der utredningen, som, bland andre, den siste talaren har förordat, det sannerligen blefve att hänskjuta hela saken ad calendās græcās. Skall man vänta, till dess rörelsen vid afdelningskontoret kommer att betala sig genom behållning på lånerörelsen, kan man möjligen få vänta länge. Men endast genom *minskad förlust* på den rörelse, som nu drifves af Riksbanken i sydöstra Sverige och som icke kan afstadna, så länge det finnes en hel hop af *små omsättningslån* hos vår allmoge, smärre löntagare med flera i Stockholm och Malmö föga kända personer, skola säkert Vexjö länekontors utgifter *indirekt* mycket snart betäckas. Jag har sett, hvilka ofantliga förluster dessa lån stundom kunna förorsaka; jag har haft anledning dertill under min embetstid, då en af Riksbankens skickligaste tjänstemän, och då der kamererare, fick vidkännas stor förlust till följd af origtiga vittnes- och vederhäftighetsintyg af en tjänsteman på Öland, angående många så kallade hemmansegare, som icke funnos annat än på papperet. Det var fråga om en summa, som skulle hafva varit förlust för banken, derest icke förlusten betäckts af bankens nämnde förmögne och hederlige tjänsteman. Sådana förluster kunna lätt uppstå, isynnerhet då fråga är om lån åt personer, som hafva namn, hvilka såsom mycket allmänna lätt kunna förvexlas.

Jag tillstyrker bifall till Utskottets förslag.

Herr Ekman, Johan Jacob: Man har sagt, att de skäl, som i allmänhet gjorde sig gällande vid inrättande af ett Riksbankens afdelningskontor i Östersund, icke förefunnos för fattande af dylikt beslut vid fråga om anläggande af ett kontor i Vexjö. Jag medgifver väl, att ett och annat skäl, som fans vid inrättande af det förra kontoret, ännu icke kan sägas ega rum här vid lag, men deremot synes mig andra skäl förefinnas, som äro lika goda med dem, som anfördes rörande Östersundskontoret, och som alltså lika högt tala för inrättande af ett afdelningskontor i Vexjö, som trots något skäl, som anfördes, då kontoret i Östersund beslutades. Till en början torde vi böra erinra oss, att Kronobergs och Blekinge län innefatta en folkmängd af öfver 300,000 personer, då deremot Jemtlands län har endast omkring 80,000. Det kan väl hända, att rörelsen i Jemtland är relativt större och på färre händer koncentrerad än i de andra nyss omnämnda länen, som nu äro afsedda att bilda ett distrikt, men det är dock en ganska stor lifaktighet i industrielt afseende äfven i Kronobergs och ännu mera i Blekinge län. Och i det hela taget kan väl också, då det är många flere löntagare inom dessa län än inom Jemtlands, förutsättas, att rörelsen blir större i det nu ifrågasatta distriktet än det, som utgöres af Jemtlands län. Under sådana förhållanden lär det väl vara af så mycket större vigt att kon-

Inrättande i Vexjö af ett afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

Inrättande i Vexjö af ett afdelningskontor af Riksbanken. itoret är beläget i närheten af rörelsen, på det att styrelsen må vara i tillfälle att bättre lära känna läntagarne, än som nu kan vara fallet, då kontoret är beläget på längre afstånd från läne-distriktet.

(Forts.)

Ett annat skäl, som icke förefans, då afdelningskontoret i Östersund inrättades, men som nu gör sig i väsentlig mån gällande, är, att man hade anledning förmoda, att de enskilda bankerna skulle begagna de vexlingsförskott, som de erhöilo vid femkronesedlarnes indragning, på sådant sätt, att allmänheten betjänades dermed. Detta har dock icke blifvit händelsen. Visserligen har en representant på stockholmsbanken, som nu icke är här närvarande, vid ett föregående tillfälle anført, att anledningen dertill skulle vara att söka deri, att fullmäktige i Riksbanken icke skicka ut dessa femkronesedlar, utan begära, att de skola hemtas, och att således de enskilda bankerna få betala portot. Jag inställer dock, om detta skäl kan anses vara af den allra minsta betydelse; eller huru man kan sätta i fråga att icke betala porto för ett förskott, som man erhåller mot 2 à 3 procent för år. Det är således uppenbarligen icke *detta* skäl, som verkat derhän, att de enskilda bankerna icke spridt Riksbankens femkronesedlar.

Jag tror vidare, att det icke kan blifva fråga om att, såsom en föregående talare anført, "nu upptaga någon strid med de enskilda bankerna". Det är blott fråga om, att ett afdelningskontor i Vexjö skulle upptaga den rörelse, som nu utaf andra Riksbankens kontor drifves i det distrikt, som är föreslaget att bilda. Att detta möjligtvis till en början kommer att i någon mån öka kostnaderna utan motsvarande inkomst, vill jag icke bestrida, men nog lär det vara skäl att i tid söka vidtaga åtgärder, som förekomma missförhållanden, hvilka eljest torde komma att kännas temligen svåra.

Jag fortfar i mitt yrkande om bifall till Utskottets förslag.

Herr Mannerskantz: För någon tid sedan gjorde jag en anmärkning emot den ärade ordföranden i Banko-Utskottet, då han nyss hade fält ett yttrande om den framstående man, som kan anses för den egentliga grundläggaren af den för 50 år sedan införda, ännu lyckligen bestående realisationen i vårt land, att han hade andra åsikter än som för närvarande hölle på att göra sig gällande. Jag yttrade då icke fullständigt min mening, men anser mig pliktig att göra det nu, och jag får då säga, att de åsikter, som nu vilja göra sig gällande, äro i min tanke betydligt underlägsna dem, som då vid 1830 års realisation gjorde sig rådande och att det är långt ifrån en förbättring i åsikter rörande bankväsendet, som den ärade talaren och de med honom liktänkande här förfakta, ja, så långt ifrån, att det tvärtom efter min åsigt är en högst betydlig försämring. Det skulle väl ingen förr i tiden kunnat drömma om att organisera en Riksbank och splittra sönder dess verksamhet genom att fördela den på många små kontor öfver hela landet, och dock är det detta, som nu är fråga om, ty man kan vara viss på att, då man sålunda fått det ena

riksbankskontoret efter det andra i landet inrättadt, det icke slutar, förr, än man fått ett litet afdelningskontor på alla möjliga och omöjliga ställen. Och man kan på detta sätt nog komma derhän, att, såsom man tyckes åsyfta, de enskilda bankernas rörelse bringas helt och hållet att upphöra. Men, om det också är så, att de enskilda bankerna snart skola upphöra — och den ärade talaren har likasom andra gjort åtskilliga förslag, som måste leda derhän — är det så, då måste man dock, innan man kommer derhän, tänka sig väl före, huru man derefter skall organisera landets bank- och finansväsende för framtiden; ty alldeles gifvet är, att man icke kan hafva Riksbanken organiserad alldeles på det sätt, den nu är, om man medgifver den att upprätta afdelningskontor på alla punkter i landet, utan man måste genom att högst betydligt utvidga sin rörelse och öka sina fonder då tillika göra högst väsentliga andra förändringar i grunderna för Riksbankens nuvarande organisation. Skall man nemligen sätta sig före att afskaffa alla de enskilda banker och bankkontor, som nu finnas inrättade nästan på hvarje punkt i landet, då är det visserligen icke någon lätt sak att utan minskning af de rörelsemedel, hvarvid den svenska trafikerande allmänheten blifvit van, kunna aflösa dem medelst Riksbanken, äfven om Riksbanken hade förvärfvat större styrka, än den nu har, och jag kan nu icke ens föreställa mig det vara tänkbart att den utan lång förberedelse kan göra det; — men vill man för öfrigt göra det, borde man väl så jemka och ställa så, att Riksbankens afdelningskontor komme att utföva sin verksamhet på samma ställen eller inom samma orter, der de enskilda bankernas kontor förut varit förlagda, men icke inrätta dem der förr, än i den mån de enskilda bankkontoren indragas, ty eljest utvecklar man först rörelsen på ett antal nya punkter och — om så privatbankerna, utan att ersättas, indragas — minskar man åter rörelsen på de gamla ställen, der dessa haft sin verksamhet, och då är man åter igen tvungen att ytterligare utveckla Riksbankens kontor och förse dem med fonder och dylikt. Det blir då åter en sådan operation, som man så ofta gör sig skyldig till i vårt land, eller att utveckla och draga in rörelsen om hvartannat, under tvenne omkast emellan öfverflöd och brist.

Vill man dessutom särskildt fästa sig vid rörelsen i Vexjö, så är dervid att märka, att i närheten af Vexjö finnas två mycket stora bankinrättningar, nemligen Skånes enskilda bank, som i viss mån kan täfla med Riksbanken, och Smålands enskilda bank, som äfven är af stor betydighet. Och om man tager detta i betraktande, och att begge dessa banker hafva med betydliga fonder väl försedda kontor, har man icke skäl säga, att man der på platsen behöfver något vidare bankkontor, men om man det oakadt der inrättar ett afdelningskontor af Riksbanken, skall det nog ansenligt öka lånerörelsen i denna trakt. Något verkligt behof af en tillökning af bank- och penningarörelse der i orten finnes dock för närvarande icke, emedan der redan finnas så starka penningeinstitutioner, att jag icke vet, hvartill det skall tjena att inrätta ytterligare ett kontor, blott för att öka rörelsen och konkurrera

Inrättande i Vexjö af ett afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

Inrättande i med de enskilda bankerna, och om i allmänhet inrättande af Vexjö af ett en hel hop bankkontor kan vara till någon verklig nytta för rörelsen, det lemnar jag derhän; ty vi böra komma i håg att bankerna, ej blott de enskilda bankerna, utan ock Riksbanken, icke låna ut penningar för att betjena den industriidkande allmänheten för den tid, som den verkliga har behof af förlag, nemligen på längre tid, utan på 3 eller 6 månader samla de ihop penningar och låna ut dem; det är just en af orsakerna, hvarför landets näringar lida i så hög grad, ty de svårigheter, som finnas för landets näringar, skulle bättre afhjelpas, om de nya medel, som Riksbanken är efter år samlar ihop, användes på sådant sätt, att de kunde utlånas på längre tid till industriidkare och jordbrukare. Det skulle otvifvelaktigt vara af mycket större nytta än att, såsom nu sker, man såsom förlag i en gammal rörelse på så kort tid får ut penningar, att de icke kunna blifva till någon verklig tjänst; och då talaren från Helsingborg nämnde, att det finnes en icke obetydlig affärsrörelse i Vexjö, hemställer jag, om man kan anse denna rörelse vara af sådan beskaffenhet, att den verkliga kan vara betjent med lån på så kort tid, som den, hvilken nu begagnas, eller på 3 till 6 månader. Det är i min tanke tydligen endast handeln, som kan vara betjent dermed. Olyckligtvis hafva äfven de enskilda bankerna för länge sedan slagit in på denna väg, och det gör, att de bankkontor, jag känner närmare till, icke kunna underhålla den verkliga rörelsen i orterna och verksamt hjälpa hvarken industriidkare eller jordbrukare. Ty om till exempel en jordbrukare vill göra en jordförbättring, såsom en grunddikning eller anskaffning af en ny ladugårdsuppsättning, eller en manufakturägare anskaffa nya maskiner, kan han icke åstadkomma betalning derför på så kort tid som sex månader eller ens på den dubbla tiden, utan det borde ställas på helt annat sätt än hittills med lånerörelsen för både jordbruket och industrien, och hellre än att konkurrera med bankerna om de korta utlåningarne borde åtminstone en del af de fonder, som Riksbanken hopsamlar, användas att på så lång tid förlägga den inhemska rörelsen, att den verkliga kunde blifva dermed betjent.

Jag måste upprepa, att det väl kan hända, att, när man gör stora förändringar i privatbankernas verksamhet, man blir nödsakad att gå öfver från den gamla organisationen till en annan, men att göra det utan att man grundligt betänker, huru man skall göra denna nya bankorganisation, huru man skall förhålla sig, på det att bankofullmäktige må hafva summor till tillräckligt stort belopp i sina händer, lätt disponibla för Riksbankens egentliga ändamål, vaxlingsförmågans upprätthållande, det anser jag högst farligt. Ty de erforderliga summorna blifva allt större och större, ju mera Riksbanken slopar de enskilda bankerna, och i samma mån är det allt angelägnare att fullmäktige hafva tillräckligt stora belopp i sin hand för att möta de faror, som, ju mera vi låna i utlandet, tränga på vår Riksbank med sådana belopp, att den stundom verkliga vid inträffande krig eller missväxt kan få svårt att reda sig. Detta är något, som man

*Inrättande i
Vexjö af ett
afdelnings-
kontor af
Riksbanken.
(Forts.)*

måste vara i högsta grad försigtig med. Man kan visserligen ställa det så, att, i den mån Riksbanken samlar fonder, de samlade medlen användas antingen att minska dess sedelstock i förhållande till dess metalliska kassa eller att öka dess förråd af utomlands lätt realisabel valuta i papper eller mynt; men, om man icke gör det och i lag stadgar och tryggar hvad i sådant afseende erfordras, utan lemnar Riksbankens organisation sådan den för närvarande är, då blottställer man Riksbankens säkerhet; och man bör derföre väl tänka sig för, huru man skall ställa med alla Riksbankens fonder och ej blott med dem, som planteras ut på nya afdelningskontor i landet. Jag tror nemligen, att det är verkligt lättsinnigt handladt att fortgå på den väg som nu är beträdd, och allt mer och mer splittra sönder Riksbankens fonder och icke alltid förutse och bestämma att tillräckligt reservkapital i disponibel form finnes för att möta, hvad som kan komma. Det är icke en lätt sak att göra; det blir tvärtom allt mer och mer svårt att utföra, ty man måste tänka på, att man har tillräckliga medel att både supplera de enskilda bankerna och trygga Riksbanken sjelf. Jag tror att, om de Herrar, som här yttrat sig, ville sätta sig rätt och fullt in i saken, och icke blott låta det gå, och göra den ena lilla ändringen då och den andra lilla ändringen då, utan de verkligen ville tänka sig för, huru det hela skall göras upp, ja sjelfva hjälpa till att göra upp en öfvertäckt plan, huru man skall kunna få Riksbanken så reorganiserad, att den utan olägenhet för sig sjelf och utan väsentlig inskränkning i allmänna rörelsen skall kunna supplera de enskilda bankerna, det skulle vara vida bättre än att utan någon sådan helgjuten plan företaga sig en å rörelsen så inverkan åtgärd, som de enskilda bankernas indragning. Men då skola de icke i förväg genom småändringar verkställa organisationen, så att den blifver hinderlig för både myntsäkerheten och den allmänna rörelsen i landet.

Jag måste på de skäl, jag nu anfört, yrka afslag.

Herr Nyström: Då jag i egenskap af suppleant i Banko-Utskottet med min röst tillstyrkt inrättandet af ifrågavarande afdelningskontor af Riksbanken, ber jag att få yttra några ord för att angifva skälen till denna min tillstyrkan.

De skäl, jag haft att tillstyrka förslaget, grunda sig på den erfarenhet, jag vunnit om afdelningskontorets i Luleå verksamhet i jmförelse med der varande enskilda bankkontors verksamhet. Jag förestår och har sedan många år tillbaka förestått sistnämnda kontor och skulle således, om jag talade i de enskilda bankernas intresse, måhända böra sätta mig emot detta förslag, men jag har hufvudsakligen af tvenne skäl bestämt mig för att tillstyrka förslaget. Det ena skälet är, att jag, på grund af 20-årig erfarenhet i afseende på den enskilda bankrörelsen i landsorten, anser det vara alldeles nödvändigt för att kunna sköta bankkontoren såsom sig bör, att de män, som handhafva skötseln deraf, någorlunda kunna känna förhållandena inom orterna. Detta är det ena skälet. Det andra är, att allmänheten ovilkorligen måste blifva bättre

*Inrättande i
Veriö af ett
afdelnings-
kontor af
Riksbanken.
(Forts.)*

Inrättande i Vexjö af ett afdelningskontor af Riksbanken. i betjenad, om ett bankkontor finnes inom orten än om det ligger så långt aflägst som Riksbanken här i Stockholm.

Det har sagts, att rörelsen icke skulle påkalla något nytt afdelningskontor i Vexjö, men hvar och en känner eller kan åtminstone lätt föreställa sig, att der likväl måste behövas ett afdelningskontor, alldenstund det är öfver 380,000 människor, som bo inom det nu af Banko-Utskottet föreslagna området för detta afdelningskontor och hvilka därför skulle hafva att vända sig till detta kontor, under det att det inom Luleå afdelningskontors distrikt icke finnes mera än 194,000 personer, inom Östersunds 80,000 och inom Visby afdelningskontors distrikt endast 55,000.

Man kan icke rimligen begära, att af de enskilda bankerna få den bristande utredning, som här har blifvit påpekad, utan endast af Riksbanken kunde man skäligen hafva fordrat en dylik utredning, men då det icke utan största svårighet låter sig göra att verkställa en sådan utredning af den särskilda rörelse, som egt rum i Kronobergs län och Blekinge, så får man icke heller för mycket fästa sig vid att denna utredning från Riksbankens sida saknas. När nu härtill kommer, att det för personer i Blekinge ovilkorligen måste vara mycket besvärligt att vända sig till afdelningskontoret i Malmö, såsom en blick på kartan lätt visar, emedan ingen direkt jernvägsförbindelse finnes deremellan, och då jag, såsom förut är nämndt, håller mycket på, att de, som styra bankkontoren, böra så mycket som möjligt känna förhållandena och affärlifvet i orterna, så kan jag icke annat än yrka bifall till Utskottets förslag.

Grefve Posse, Knut: Jag hade icke tänkt, att i denna fråga uppträda, ty jag har nogsamman funnit af den föregående diskussionen i likartade frågor, att striden i denna Kammare kanske egentligen föres mellan dem, som anse sig böra särskildt framhålla privatbankernas intresse, och å andra sidan dem, som vilja vidare utveckla Riksbankens verksamhet; men jag har blifvit uppkallad deraf, att ett par talare från angränsande orter hafva velat bestrida lämpligheten af Vexjö såsom plats för ett afdelningskontor af Riksbanken. Det har sagts, att man har svårt att komma till Vexjö. Jag ber då att få fästa uppmärksamheten på, att Vexjö står i jernvägsförbindelse med hela det öfriga Sverige och särskildt finnes det två bibanor, som sätta det i direkt förbindelse med Kalmar och Blekinge. Det har vidare yttrats, att det icke har någon större rörelse. Jag är icke för tillfället beredd att med siffror bevisa motsatsen, men så mycket känner jag till Kronobergs län, att jag kan försäkra, att detta län har i många delar en ganska stor rörelse, sedan det nu blifvit införlifvadt med det öfriga Sverige, ja, en rörelse så stor, att den kan mäta sig med rörelsen i många andra delar af landet. Man har vidare påstått, att det icke ligger centralt. Jag får då säga, att, om Vexjö har någon fördel att åberopa, så är det just den, att det utgör centralpunkten för en så stor del af sydöstra Sverige. Vidare är det sagdt, att man lättare kan få lämpliga styrelseledamöter i Nässjö,

som framhållits såsom mönsterstället för ett blifvande hufvudkontor i södra Sverige. Jag vill icke inlåta mig på att bedöma, huruvida Nässjö i detta afseende är lyckligare lottadt än Vexjö, men jag tror att sakens egen natur betingar, att Vexjö har åtskilliga företräden framför Nässjö, som är ett helt nytt samhälle och som icke ens har rättighet att trycka en annonstidning och således icke heller kan meddela bankunderrättelser utan måste därför vända sig till andra tidningar.

Inrättande i Vexjö af ett afdelningskontor af Riksbanken.
(Forts.)

För min del vill jag emellertid icke vidare yttra mig om fördelarne af Vexjö såsom plats för ett afdelningskontor af Riksbanken, men hvad som är säkert är, att hade frågan varit för ett afdelningskontor för *Kronobergs län* endast, så har detta län det redan så väl lottadt i detta afseende som någon annan ort i riket, emedan det inom sitt område har tvenne enskilda banker, nämligen Skånes och Smålands. Emellertid är nu fråga om central plats för ett afdelningskontor för Riksbanken i ett större distrikt, och då är Vexjö otvifvelaktigt så väl beläget som någon punkt kan önskas.

Jag har intet yrkande att göra, utan har endast velat bemöta de nämnda yttrandena, som förefallit mig något absurda.

Herr Törneblad: Det är ett par yttranden, som här blifvit fälda, hvilka torde behöfva bemötas. Jag vänder mig först mot den ärade talaren på blekingebänken, som yttrade, att det var ett nog partiskt valdt exempel, då man hänfört sig till hvad Banko-Utskottet yttrade 1879, det vill säga under krisen. Jag ber då att få säga, att Banko-Utskottet likväl verkligen har valt sina skäl så väl och klokt, alldeles oberoende af om det då fans kris eller icke, att jag anser mig skyldig att fästa mig vid dem utan afseende på att det då var kris. Skulle Utskottet hafva sett saken ur synpunkten af krisen, så hade det varit enklart att säga: "under nuvarande förhållanden finner Utskottet icke skäl att tillstyrka Riksdagen att besluta inrättandet af något nytt afdelningskontor af Riksbanken" eller något dylikt, och jag är öfvertygad, att Riksdagen "sans phrase" skulle hafva bifallit Utskottets hemställan; eller också kunde Utskottet hafva sagt ungefär på följande sätt: "eftersom Riksbanken nu är så mycket starkare, torde det vara skäl att hjälpa allmänheten, i fall privatbankerna icke länge skulle kunna hålla ut". Men nu säger Utskottet något helt annat och har sett saken från synpunkten af hvad som för *staten* kan vara nyttigt och ändamålsenligt, och ur samma synpunkt vill äfven jag betrakta frågan.

Det har yttrats, att Vexjö skulle vara en ganska lämplig ort för ett afdelningskontor, men hvad är det, som öfvertygar oss om, att Vexjö *företrädesvis* bör komma i åtanke, innan man ännu pröfvat de andra orternas anspråk på samma fördel, därför att fråga om dem icke egentligen nu föreligger. Faran ligger deri, att man så mycket fäster sig vid det, som blifvit begärdt, att man helt och hållet förbiser hvad som icke blifvit begärdt.

Inrättande i
Vexjö af ett
afdelnings-
kontor af
Riksbanken.
(Forts.)

Det är vidare sagdt, att hvad Östersund beträffar, så vore förhållandet dermed olika, emedan Jemtland icke hade lika stor befolkning som Blekinge och Kronobergs län tillsammans, der folk-mängden uppgår till omkring 300,000 personer. Jag ber då att få erinra derom, att detta nu föreslagna bankkontor skulle komma att omfatta två särskilda län, af hvilka det ena nu har den så mycket beprisade förmånen, om det är en sådan, att vara hänvisadt till enskilda bankkontor. Alltså skall ju verksamheten för det bankkontor, som nu finnes i Malmö, komma att minskas och en del af penningarörelsen derifrån draga sig åt annat håll. Hvad Jemtland beträffar, så ansåg man det mäktigt af en stark utveckling för framtiden, och vid den frågans pröfning hade man äfven att taga hänsyn till att penningarörelsen kunde draga sig längre vester ut och anlita andra källor.

Hvad angår den här omnämnda spridningen af Riksbankens sedlar, så, om detta skall utgöra skälet för ett nytt afdelningskontors inrättande, anhåller jag, att man måtte välja platsen derför med särskildt afseende på denna omständighet, men hvarken bankofullmäktige eller Banko-Utskottet hafva framhållit den omständigheten såsom företrädesvis bestämmande för det läge, som afdelningskontoret nu bör hafva. Jag vill emellertid icke längre uppehålla diskussionen, utan fortfar att yrka afslag å Utskottets hemställan.

Herr von Strokirch: Med afseende på de motskäl, jag tillät mig framställa mot lämpligheten af Vexjö såsom plats för ifrågavarande afdelningskontor, ber jag att få fästa uppmärksamheten derpå, att, då fråga föreligger om att upprätta ett nytt afdelningskontor af Riksbanken, och då det är föreslaget, att det skulle förläggas till Vexjö, det ju är naturligt, att man äfven kan tänka sig en annan punkt inom södra Sverige, som dertill skulle kunna vara jemförelsevis lämpligare. Det var endast det, som jag nyss framhöll, och det var med afseende på en jemförelse mellan Vexjö och Nässjö, som jag sade, att den senare platsen hade bättre kommunikationer och vore i afseende på läget mera centralt belägen än den förra, hvilket jag yttrade, emedan jag föreställer mig, att man skulle kunna bilda ett annat distrikt för södra Sverige, än som Utskottet föreslagit.

Herr Thyselius: En anordning, hvartill Riksbanken sedan länge gifvit föredömet, har sedermera blifvit följd af de enskilda bankerna allt mer och mer; jag menar dermed anordningen att, utom den egentliga platsen för rörelsens bedrivande, också anlägga kontor på andra orter, äfven mera aflägsna. Äfven Riksbanken har under senare tider, i likhet med de enskilda bankerna, ansetts böra på från hufvudkontoret långt afskilda orter inrätta nya filialer. Så hafva vi sett under senare tider kontor anläggas i två af de norra länen. Banko-Utskottet har uti sitt förevarande betänkande omförmålt, att af alla de orter, hvilka, söder ut belägena, äro indelade under Riksbankens hufvudkontor, Kronobergs

län med Vexjö är den mest aflägsna. Det synes således som, derest något ytterligare lånekontor blefve af nöden, detta län är det, dit detta borde förläggas. Dertill kommer också, att för Blekinge län, nu lagdt under kontor i Malmö, finnes detta mindre lämpligt. Frågan gäller således nu att för två provinser bereda en nödig lättnad i affärstörhållandena. Det må härvid icke förbises, att Kronobergs län är ett ibland de få län, hvilka sakna en egen bank, under det att de omkring liggande provinserna äro med sådana försedda, och det biträde, Kronobergs län nu har att påräkna, får derför sökas från två andra banker. Att den rörelse, de inom Kronobergs län drifva, icke måtte för dem utfalla ofördelaktigt, vågar jag sluta deraf, att, sedan den ena banken der inrättat sitt kontor, har den andra funnit med sin fördel förenligt att äfven der öppna en låneanstalt. Vore det icke, när sålunda provinsen har behof af rörelsemedel från annat håll, lämpligast, att Riksbanken der öppnade en tillgång till rörelsens underlättande. Vidare torde, åtminstone i jämförelse med orter, der landshöfdingesäte icke är förlagdt, ännu ett skäl tala till förmån för staden Vexjö, nemligen att i sådant fall skulle de medel, hvilka stå under Konungens Befallningshafvandes förvaltning och för hvilkas bevarande särskilda anstalter måste vidtagas med särskild ränthmästare, kunna af bankkontoret förvaras, likasom det af regeringen är föreskrifvet för de län, der så beskaffade kontor förefinnas.

Jag har af dessa anledningar och i åtskilligt annat, som i frågan blifvit anfördt, trott mig ega tillräckliga skäl att anhålla om bifall till Banko-Utskottets förslag.

Friherre Åkerhielm: Med anledning af den siste högt ärade talarens yttrande anhåller jag att få fästa mig vid det af honom omnämnda förhållandet, hurusom i den ifrågavarande länsresidensstaden, sedan enskild bank der inrättat ett afdelningskontor, äfven en annan enskild bankinstitution funnit med sin fördel förenligt att der inrätta en låneanstalt. Deraf hemtade den ärade talaren anledning till det antagandet, att äfven Riksbanken borde deltaga i affärskonkurrensen på orten. Ja, det är just det, som det är fråga om. Skall Riksbanken söka upp denna konkurrens och gifva sig in i denna täflingsstrid? Är Riksbanken verkligen dertill ordnad och beredd? På denna fråga tror jag, att man hittills är skyldig svaret, och förrän man börjar i rätta ändan och på det rätta sättet, nemligen med Riksbankens stärkande, är icke tillfället inne att upptaga denna strid och kamp.

Jag fortfar att yrka afslag på Utskottets förslag.

Herr Olsson, Peter: Det har yttrats, att Riksbanken icke skulle vara stark nog till att upptaga den konkurrens, som man säger skulle uppstå mellan Riksbanken och de enskilda bankerna, om Riksbanken förlade ett afdelningskontor till Vexjö; men jag ber att i detta afseende få fästa Kammararens uppmärksamhet derpå, att Riksbanken har på de senare åren blifvit betydligt för-

Inrättande i
Vexjö af ett
afdelnings-
kontor af
Riksbanken.
(Forts.)

*Inväntande i
Vexjö af ett
afdelnings-
kontor af
Riksbanken.
(Forts.)*

stärkt. Så har t. ex. grundfonden höjts med 5 millioner, och dessutom har Riksbanken en reservfond på omkring 5 millioner. Med fäst afseende på dessa förhållanden och då man någorlunda kan beräkna den rörelse, som kan komma att ega rum vid detta föreslagna afdelningskontor i Vexjö, kan man efter mitt förmenande med skäl antaga, att Riksbanken icke blott är vuxen den konkurrens, som genom detta kontors förläggande dit möjligen kan uppstå — ehuru jag för min del icke fruktar för denna konkurrens — utan äfven är mer än stark nog att kunna sköta sin rörelse på ett fullt tillfredsställande sätt. Vidare ber jag att få fasta uppmärksamheten derpå, att det är så ofta som man får höra, att Riksbanken har stora fonder, som äro öfverflödiga. Hvad skall Riksbanken med sin vinst att göra, om icke för att derigenom tillgodose den allmänna rörelsen?

Jag tror därför, att, om man opartiskt vill bedöma saken, det skall visa sig, att det icke här är någon fara å färde, utan att det tvärtom är sundt och klokt att så småningom utvidga Riksbankens verksamhet. Skola de enskilda bankerna indragas, så som man synes frukta, är det väl i alla afseenden lämpligare, att Riksbanken har utvecklat sin rörelse, än att den icke har gjort det. Huru jag således än ser saken, tror jag det vara klokt att bifalla Banko-Utskottets förslag.

Herr Peyron: Jag kan fatta, att det från åtskilliga håll inom denna Kammare har yppat sig ett starkt motstånd mot detta nu föreslagna afdelningskontor, men deremot har jag svårt att fatta, att det finnes motstånd från andra håll. Min ärade granne till höger har motsatt sig inrättandet af detta afdelningskontor hufvudsakligen på det skälet, att för stor täflan och strid och för stor konkurrens skulle uppstå mellan detta afdelningskontor och de enskilda bankerna. Men jag frågar: hvem skall hafva fördelarna af detta afdelningskontor, om icke allmänheten? Och är det då icke en fördel för allmänheten, att det blir täflan och konkurrens? Jo, det är åtminstone min åsigt, och därför anser jag det vara riktigt och fördelaktigt, att ett afdelningskontor inrättas i Vexjö.

Den förste talaren, som äfven yttrade sig för afslag, förmenade, att det icke bör anläggas några afdelningskontor, förrän hela Riksbanken blifvit reorganiserad, och att Riksbanken icke är tillräckligt stark ännu. Jag medgifver, att, om det vore fråga om att på en gång anlägga afdelningskontor af Riksbanken öfver allt inom landet, då fordrades verkligen en reorganisation af Riksbanken, men nu är det blott fråga om att anlägga ett afdelningskontor på en ort, der det visat sig behöfvas ett sådant, och vid sådant förhållande anser jag det vara riktigt, att man på detta sätt så småningom utvidgar Riksbankens verksamhet. Både min granne till höger och en talare på kalmarbänken hafva talat om åtskilliga svårigheter och förvecklingar, som skulle vara förenade med styrelsen af ett afdelningskontor. För min del har jag ej sett några svårigheter och förvecklingar vid att sköta dylika kontor, och faran

för en hel här af tjänstemän, som äfven framkastats, är väl ej så stor, ty enär afdelningskontor bära sig och lemna vinst för Riksbanken, så komma ju utgifterna därför att blifva betäckta. Jag anser således inrättandet af det föreslagna afdelningskontoret vara både nyttigt och nödvändigt för den allmänna rörelsen, på det att allmänheten måtte kunna få sina affärer bättre tillgodosedda och sina lån beviljade till lägre ränta, än som är fallet i de enskilda bankerna, hvilka för öfrigt under svåra penningtider stundom icke förmå att tillfyllest betjena allmänheten. Jag tillåter mig därför att yrka bifall till Utskottets förslag.

*Inrättande i
Veriö af ett
afdelnings-
kontor af
Riksbanken.
(Forts.)*

Efter härmed slutad öfverläggning gjordes enligt de derunder framställda yrkandena propositioner, först på bifall till utlåtandet och sedan på afslag derå, hvarefter propositionen på bifall till utlåtandet förnyades och af Herr Grefven och Talmannen förklarades vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, till följd hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller Banko-Utskottets Utlåtande N:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utlåtandet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—41.

Nej—61.

Föredrog å nyo Lag-Utskottets den 24 och 26 sistlidne Mars bordlagda Utlåtande N:o 31, i anledning af Riksdagens Justitieombudsmans hemställan om tillägg till 23 kap. Strafflagen.

Herr Widmark: Inom Utskottet har jag deltagit i behandlingen, men icke afgörandet af denna fråga. Jag skulle eljest hafva blifvit antecknad såsom reservant emot beslutet, och med anledning häraf vill jag nu begagna tillfället att för Kammaren tillkännagifva min särskilda mening.

Det synes mig vara helt och hållet stridande mot grunderna för nu gällande lagstiftning om aktiebolag att sätta ett sådant

bolags styrelse i samma ställning som gäldenär, för den händelse bolaget råkar i konkurs. Detta är också vid ett af de olika kategorierna af brott, som i 23 kap. Strafflagen omförmålas, nemligen i fråga om bedrägeri, alldeles öfverflödigt, ty i afseende å detta brott, begånget af bolags styrelse eller sysslomän, innehåller Strafflagen redan fullt tillräckliga bestämmelser. Desto svårare och olämpligare synes mig det föreslagna stadgandet blifva i afseende på ansvar för vårdslöshet mot borgenärer. Det allmänaste fall deraf är, att icke böcker och räkenskaper äro förda, såsom i lag är stadgadt. Icke kan man gerna ifrågasätta, att samtliga ledamöterna i styrelsen öfver ett aktiebolag skola kunna fällas till ansvar för felaktig bokföring, äfven i det fall att blott en af dem haft med bokföringen att sköta. Ansvarstalan mot gäldenär i afseende å felaktighet och försumlighet i bokföring lärer väl i allmänhet icke anhängiggöras i andra fall, än då borgenär vill söka medelst åtals anställande frampressa betalning af gäldenärens anhöriga. Detta stadgande är så mycket olämpligare i afseende å bolagsstyrelse, som dess ledamöter kunna. fastän bolaget är försatt i konkurs, sjelfva vara fullt vederhäftiga för det belopp, frågan gäller, och följaktligen stadgandet lemnar ett angenämt tillfälle för den illasinnade att mot dem verkställa en oskälilig utpressning.

Ett annat ofta förekommande fall af vårdslöshet mot borgenärer är, att gäldenären uppehåller sina affärer längre än han borde, eller med andra ord, att han, efter det han kommit till insigt om sitt obestånd, ändock fortsätter sin rörelse. Här kan enligt min uppfattning styrelsen helt oskyldigt råka i ansvar. Den kan t. ex. hafva på bolagsstämma tillkännagifvit, att bolagets ställning vore sådan, att detsamma borde göra cession. Bolagsmännen, som stå öfver styrelsen, fatta ansvarsfritt ett annat beslut. Jag tror icke, att sådant kan vara lämpligt.

Inom Utskottet har varit ifrågasatt en mildring i straffbestämmelserna för ifrågavarande brott, hvilka alla enligt nu gällande strafflag äro belagda med urbota straff. Man tänkte sig, att ledamöter af bolagsstyrelse skulle kunna med böter försona sådana brott, som nu bestraffas med enkelt fängelse. Detta hade då varit någon rimlighet. Men nu kunna aktiebolags ledamöter, om detta förslag blifver lag, blott och bart för en bristande tillsyn öfver räkenskaperna blifva ålagda fängelsestraff, och det synes mig, att härigenom skulle kunna uppstå en ganska stor svårighet mången gång att kunna förse dessa associationer med villiga och lämpliga styrelser. På grund af hvad jag nu anfört och då jag anser hela författningsförslaget strida mot grundtanken i lagen om aktiebolag, yrkar jag afslag å Utskottets förslag.

Herr Lagerstråle: Den siste ärade talaren yttrade, att enligt hans åsigt tillämpningen af det stadgande, som här är föreslaget, icke borde omfatta *aktiebolag*. Jag kan för min del icke inse, hvarföre icke ett aktiebolags styrelse bör vara underkastad samma ansvar som hvar och en annan i afseende på förvaltning.

gen af affärer. Vi skola alltid ihågkomma, att det ansvar, som här är föreslaget, aldrig ifrågakommer, med mindre den enskilde eller bolaget så illa skött sina angelägenheter, att konkurs uppstått. Då är det ju i allmänhet en mindre ordnad tillsyn i afseende på förvaltningen, som utgör anledningen till ansvarets möjliga tillämpning. Talaren medgaf, att hvad som vore stadgadt i afseende å bedräglig gäldenär borde få sin fulla tillämpning äfven på styrelseledamot inom aktiebolag, men ansåg ansvaret för vårdslöshet icke med samma skäl böra tillämpas på bolagsstyrelse. Och han uppehöll sig dervid särskildt vid den påföljd, som drabbar gäldenär för försummad bokföring. Men ansvar för vårdslöshet inträffar äfven i en mängd andra i lagen uppräknade fall, såsom vingleri i vaxelrörelse, lättsinnigt ingångna ansvarsförbindelser, hvarigenom gäldenären förlorat belopp, som icke stått i skäligt förhållande till hans ställning eller tillgångar, eller om gäldenär inom de 30 sista dagarne före konkursens början indragit penningar, borgat varor, eller sålt egendom och ej kan nöjaktig reda dertför visa o. s. v. Skulle nu alla dessa förseelser ansvarsfritt få begås af ett aktiebolags styrelse, så får jag säga, att det vore bra illa stäldt med ansvarigheten för så beskaffade tilltag. Att det någon gång kan möta betänklighet att på aktiebolagsstyrelse tillämpa ansvar för försummelse att föra ordentliga böcker, är visst möjligt; men i sådant fall får lagtillämpningen tillse, att ansvar icke kommer att drabba styrelseledamöter, som icke haft med bokföringen att skaffa. Det moment, som innehåller påföljd af ansvar för vårdslöshet i händelse af försummad bokföring, talar om att gäldenär idkat handel eller annan rörelse, hvaröfver bok hållas bör, men sådan bokföring icke ordentligen fullgjort. I hvad mån nu det ansvar, som härför stadgas, skall drabba bolagsstyrelse i dess allmänhet, när ingen af ledamöterna fört böckerna, kan enligt mitt förmenande icke i lagen specificeras, utan måste öfverlemnas till domarens bepröfvande för hvarje särskildt fall. Men om en styrelseledamot haft uppdrag att föra bolagets böcker eller öfvervaka dess bokföring, och under hans öfverinseende sådan försummelse egt rum, som i detta moment afses, vore det ju mer än olämpligt, om han skulle gå fri från ansvar såsom vårdslös gäldenär.

Samme talare anmärkte äfven, att bolagsstämma skulle blifva straffri, i fall styrelsen vill afträda bolagets egendom till konkurs, men bolagsstämman förklarar, att rörelsen bör fortgå trots bolagets iråkade obestånd; och han befarade, att äfven i sådan händelse styrelseledamöterna skulle vid blifvande konkurs kunna ådömas ansvar för rörelsens rortsatta bedrifvande. Jag föreställer mig, att den styrelse, som anser bolagets ställning vara så tryckt, att rörelsen icke bör vidare fortsättas, icke lärer kvarstå, om bolagsstämman derom fattar ett annat beslut. Och medlemmarne af den bolagsstämma, som gör sig skyldig till ett beslut, hvarigenom bolagets rörelse obehörigen fortsättes, lära icke vara så ansvarstria, som den föregående talaren förestälde sig, ty vi hafva ett kapitel i Strafflagen, som talar om delaktighet i brott; och kan en

styrelseledamot dömas såsom gerningsman med hänsyn till bolagets bedrägliga, oredliga eller vårdslösa förhållande mot dess borgenärer, så ser jag icke något hinder för att de bolagsmän, som deltagit i ett bolagsstämmbeslut, hvarigenom det origtiga förhållandet framkallats, då ock ådömas ansvar efter delaktighetskapitlet.

För min del anser jag icke de betänkligheter, som den föregående talaren framställt, vara af beskaffenhet att utgöra hinder för bifall till Utskottets förslag.

Herr Asplund: Af anteckning på betänkandet har Kammaren kunnat inhemta, att äfven jag hyst betänkligheter och tvekat att instämma i det förslag, som nu från Lag-Utskottet föreligger till pröfning. Jag hade emellertid icke tänkt att begära ordet i frågan och för Kammaren framlägga dessa mina betänkligheter, emedan, efter hvad jag sport, Andra Kammaren redan antagit förslaget och de framstående jurister, som der deltagit i beslutet, sagt mig, att de visserligen också hade sina betänkligheter mot förslaget, sådant det föreligger, men ansett bristerna i förslaget kunna afhjelpas vid den granskning, som förslaget, om Riksdagen bifaller detsamma, kommer att undergå i Högsta Domstolen och regeringen. Skulle nu Kammaren besluta att återremittera förslaget, för att få deri befintliga brister afhjelpa inom Utskottet, så skulle det icke leda till annat resultat, än att Utskottet med anmälan, att förslaget vore af Andra Kammaren bifallet, anmodade Första Kammaren att i ärendet fatta beslut. Jag hade derföre tänkt föreslå en skrifvelse till Kongl. Maj:t i syfte att få förslaget bättre redigeradt. Men vid det förhållande, som jag nyss nämnde, skulle ett yrkande derom nu icke heller föranleda till något resultat. Då jag emellertid anser, att något bör lagstiftas i det syfte, som här är föreslaget af Lag-Utskottet och i första hand af Riksdagens Justitieombudsman, så hade jag ursprungligen ämnat att låta förslaget utan anmärkning passera, för att åtminstone få en lag i ämnet, som i många hänseenden är af behofvet påkallad. Men då en annan ledamot af Lag-Utskottet uppträdde och framställt anmärkningar mot förslaget, ber jag att äfven få tillkännagifva, hvori mina betänkligheter mot detsamma bestå.

De gälla hufvudsakligen det ansvar för vårdslöshet, som skulle drabba den styrelseledamot eller syssloman, som icke är delegare i bolaget och följaktligen alldeles icke står i samma ställning till den begångna vårdslösheten som en verklig, personlig gäldenär. Det har förefallit mig i hög grad oegentligt, att den, som så att säga blott är en bolagets tjänsteman, skall för en vårdslöshet i afseende å bokföringen eller andra uppräknade fall kunna drabbas af ett staff, som egentligen icke bör ådömas annan än gäldenären, hvilken har helt andra syften för sitt brottsliga handlingsätt än bolagets tjänsteman, hvilken icke ledes af något enskildt intresse. Jag tror, att förslaget i detta afseende icke är rätt konstrueradt; och jag hemtar ytterligare stöd för denna min åsigt af den siste talarens yttrande. Han upptog till bemötande en anmärkning af

den förste talaren derom, att, om det någon gång inträffade, att en bolagsstämma i strid mot hvad som föreslogs af styrelsen beslöt att fortsätta bolagets rörelse, oaktadt vid stämman ådagalades, att bolagets ställning vore konkursmessig, styrelsen, i händelse den kvarstod, skulle enligt Utskottets förslag blifva ensam ansvarig för detta olagliga tillvägagående. Denna anmärkning besvarade den siste talaren på det sätt, att han ville med tillämpning af Utskottets förslag döma styrelseledamöterna såsom gerningsmän och dem, som deltagit i bolagsstämmans beslut, för delaktighet i styrelseledamöternas gerning. Om detta är öfverensstämmande med förslaget grunder, då anser jag detsamma vara så förkastligt, att jag måste frånträda min första tanke, att låta det passera utan anmärkning, samt förena mig med dem, som yrkat afslag, för att sålunda få fram ett förslag sådant, att det kan godkännas. I allmänhet förutsätter 23 kap. Strafflagen hos den personlige gäldenären en oafbruten kännedom om hans affärsställning såsom vilkor för att den åtgärd, som vidtagits, skall kunna beläggas med straff. Jag tror, att det nämndes af den förste talaren, att man icke kan vänta en sådan oafbruten kännedom hos en eller annan af styrelseledamöterna i ett bolag och ännu mindre hos en förvaltare å en enstaka, bolaget tillhörig egendom, hvilken förvaltare fått uppdrag att der å bolagets vägnar besluta. Denna beslutanderätt må vara större eller mindre; säkert är dock, att han på sin förvaltareplats vid en aflägsen egendom icke kan känna bolagets hela ställning. Det oaktadt skulle han kunna drabbas af ansvar, om han vidtogte en åtgärd i det ögonblick, då bolagets ställning vore konkursmessig. Man skulle nu enligt den siste talarens mening öfverlemna åt lagskiparen att afhjelpa bristerna i denna lagstiftning. Men det torde väl ändock vara en rättmätig fordran på lagstiftningen, att den karakteriserar brottet, så att lagskiparen icke behöfver konstruera upp detsamma. Och det synes mig, som skulle, i händelse detta förslag blifver lag, domaren i många fall, då han vore tveksam om lagens mening, få svårt att afgöra, om en åtalad gerning af ifrågavarande slag vore brottslig eller icke. Den nuvarande lagen har i särskilda paragrafer bestämt vissa gränser för bedrägeri, oredlighet och vårdslöshet och i de olika momenten uppräknat hvilka brottsliga gerningar, som äro att hänföra till den ena eller andra af dessa kategorier. Lag-Utskottets förslag deremot säger blott i allmänhet, utan att hänföra sig till dessa olika kategorier, att den, som "öfvat bedrägeri, brukat oredlighet eller visat uppenbar vårdslöshet mot bolagets borgenärer, vare skyldig till ansvar, som för gäldenär i konkurs här ofvan är stadgad". För min del tror jag att dessa uttryck äro mycket vidsträcktare, än de som förut i kapitlet äro begagnade, såvidt icke meningen är, att de skola hänföras till hvarandra. Men så står det emellertid icke i lagförslaget, och följaktligen blifver det i sjelfva verket en vidsträcktare och helt annan karakter på den brottslighet, som skulle kunna finnas hos en ledamot af bolagsstyrelse och hos dess syssloman

än hos en personlig gäldenär. Åtminstone skulle man kunna tänka sig något sådant.

Det kunde vara ändå flere anmärkningar att framställa; men jag skall icke trötta Kammaren dermed. Så t. ex. talar förslaget om syssloman, som eger att å bolagets vägnar besluta, utan att närmare angifva beskaffenheten af den beslutanderätt, som afses. Sysslomannen kan hafva en detaljerad beslutanderätt, som icke står i samband med den åtgärd, han vidtagit och om hvars brottsliga beskaffenhet sedermera vid konkurs blifver fråga. Huru skall den saken bedömas? På den punkt frågan nu står måste jag, änskönt jag erkänner behovet af den ifrågasatta lagstiftningen, likväl å andra sidan fasthålla, att den bör ske med mera omsigt, än som kommit det nuvarande förslaget till del. Och då jag icke har någon utsigt att genom återremiss eller skrifvelse till Kongl. Maj:t få en sådan förändring i lagförslaget till stånd, som jag anser behöflig, måste jag förena mig i den förste talarens yrkande om afslag.

Herr Samzelius: Det kan ju icke nekas, att uti lagstiftningen i förevarande hänseende är en väsentlig lucka, som är af behof att fyllas. Utgången af det mål, hvaraf Justitieombudsmannen nu tagit anledning till sin framställning här, utvisar nemligen, att ett aktiebolag kan begå hvilka bedrägerier, hvilken oredlighet, hvilken vårdslöshet som helst mot sina borgenärer, utan att vara underkastadt det allra ringaste ansvar. Detta är upprörande för rättskänslan, och att lagstiftningen i det afseendet måste vidtaga några åtgärder, det synes mig obestriddigt. Emot det förslag, som här blifvit framställt, kunna göras åtskilliga anmärkningar, liksom mot hvilket annat förslag som helst, man vill försöka framkomma med. Den första anmärkningen, som gjorts af den siste talaren, gäller, att ansvaret skulle kunna tillämpas på sysslomannen, som för bolaget eger besluta, *utan att han tillika är aktieegare*. Men det synes vara af behovet påkalladt. Ty det har inom Utskottet blifvit upplyst, att i åtskilliga aktiebolagsregler förekommer ett sådant stadgande att verkställande direktören, just den som verkställer bolagets beslut eller beslutar om hvad som skall göras, i de allra flesta fall — ty speciella föreskrifter gifver sällan bolagsstämman — får väljas utom bolagsmännen. Det vore ju upprörande för rättskänslan om han, som just låter verkställa t. ex. en felaktig bokföring eller inlåter bolaget i transaktioner, som äro af beskaffenhet att medföra laga ansvar, om han skulle gå fri. Vidare har det anmärkts, att det skulle vara orättvist, om styrelsen finge straff därför, att bolagsmännen å en bolagsstämma fattade beslut om rörelsens fortsatta bedrivande, oaktadt det vore uppenbart, att bolaget redan vore på obestånd. Jag ber då få särskildt erinra, att brott kunna icke begås genom ombud, och att, om bolagsstämman beslutar någon olaglighet, såsom t. ex. att bolaget skulle tillegna sig en annans egendom, så lärer icke någon styrelse af dylikt beslut kunna hemta tillräckligt skäl för att begå en lagstridig handling. Hvar

och en är sjelf ansvarig för sina handlingar, och den styrelse, som icke har nog kraft och förstånd att ointetgöra sådana lagstridiga beslut, må bära sitt ansvar. Jag, för min del, hyllar Herr Ordförändens i Lag-Utskottet åsigt derom, att det äfven kan tillämpas ansvar på den eller de å bolagets vägnar beslutande bolagsmännen, nemligen efter de allmänna grunderna för delaktighet i brott. Den väsentligaste och, efter mitt förmenande, svåraste anmärkningen har af den förste talaren blifvit framställd, gående ut derpå att äfven ringare förseelser, som i konkurslagen hänföras till *vårdslöshet*, såsom t. ex. en något ofullständig bokföring eller en utstrykning och sådana mindre oegentligheter, skulle kunna föranleda till urbota bestraffning. Vid utarbetandet af förevarande förslag var den ursprungliga redaktionen uppgjord så, att dylika förseelser skulle kunna umgällas med böter. Billigheten talar nemligen för, att, när sådana oegentligheter förelupit, och icke någon väsentligen blifvit skadad derigenom, de också kunna umgällas på detta sätt. Ett annat skäl talar äfven därför, nemligen det att delegarne i ett aktiebolag, i olikhet med gäldenär i allmänhet, sjelfve kunna betala dessa böter. En gäldenär, som har afträdt all sin egendom, har ingenting att böta med och blir derfore dömd till urbota straff. Men en bolagsman kan mycket väl, fastän bolaget gjort konkurs, hafva enskild förmögenhet nog och således erlagga böter. Men mot det förslaget gjordes det viktiga inkastet, att lagen borde vara lika för alla, och att samma brott kräfde samma straff, och det gick så långt, att man fick höra, det man genom ett sådant stadgande ville hålla den bättre och förnämre gäldenären om ryggen, och att han icke skulle straffas på samma sätt som den fattige. Utskottets majoritet fann slutligen det omöjligt att vidhålla den först uppkastade grundsatsen, ehuru den eljest har mycket för sig och äfven eger en motsvarighet i den tyska konkurslagstiftningen, hvarest ett analogt stadgande förekommer.

Herr Asplund har upplyst derom, att Andra Kammararen redan fattat beslut i ämnet, och att det således icke skulle tjena till något hvarken att nu besluta en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t eller att återremittera betänkandet. Jag hemställer då, huruvida icke ett beslut i detta ämne kan hafva samma verkan som en skrifvelse till Kongl. Maj:t, nemligen att frågan kommer att blifva föremål för Högsta Domstolens granskning, och om vid regeringens behandling af ämnet dervid skulle möta sådana betänkligheter, att förslaget icke kunde upphöjas till lag, förmodar jag, att man bör kunna vänta ett motförslag från regeringen, så beskaffadt att det bör kunna antagas. Men de betänkligheter, som här blifvit framställda, äro icke af den beskaffenhet, att jag anser förslaget för deras skull böra falla, utan anhåller om bifall till den föredragna punkten.

Herr Carleson: Enligt min åsigt är icke detta förslag af den beskaffenhet, att man äfventyrar att någonsin få det till lag. Men då syftemålet är sådant, att Kammararens fleste ledamöter för-

modligen gilla det, vill jag icke vid det stadium af riksdagen, hvari vi nu äro, upptaga tiden med framställande af några anmärkningar. Jag anhåller endast att, med anledning deraf att Lag-Utskottet i sitt betänkande citerat ett prejudikat från Högsta Domstolen, få erinra, att detta prejudikat alldeles icke rör något mål, der det var fråga om att bedrägeri, oredlighet eller vårdslöshet mot ett i konkurstillstånd försatt bolags borgenärer visats hafva af gäldenären utöfvats, och att vid sådant förhållande detta prejudikat måste vara föga upplysande i afseende på behöfligheten af den lagstiftning, som nu är i fråga.

Herr Fröman: I alla de yttranden, som här afgifvits, har jag tyckt mig märka en synnerlig ömhet för aktiebolagsstyrelserna och deras sysslomän, men en ganska ringa tanke på allmänheten, som till dessa bolag kommer i affärsförhållanden, och som likväl synes hafva grundade anspråk på att icke vara mer underkastad eller blottställd för bedrägeri och vårdslöshet af dessa gäldenärer än af andra. När nu inom vårt land aktiebolag hafva spridit sig öfver allt, i alla industrigrenar, och följaktligen allmänheten står i nästan ständigt och daglig beröring med dessa bolag, så synes det mig särdeles viktigt, att i lag stadgas något ansvar för dem och deras handlingar, hvilket ställer dem i likhet med andra personer så, att de icke skola gå fria från de straffbestämmelser, hvilka andra gäldenärer äro underkastade. De anmärkningar mot redaktionen, som hafva förekommit, medgifver jag till någon del kunna vara grundade; men jag tror dem icke vara af afgörande vikt och, som sagdt är, tillkomna mera med tanken på aktiebolagsstyrelserna och deras sysslomän än på de personer, som till dessa komma i affärsförhållanden. En talare har sagt, att genom den föreslagna redaktionen uttrycken "öfvat bedrägeri, brukat oredlighet eller visat uppenbar vårdslöshet" skulle kunna af domstolarne tolkas i sin allmänlighet och behörigt afseende ej fästas å den närmare beskrifning på dessa brott, som förekommer i 23 kapitlet Strafflagen, men sjelfva den plats inom kapitlet, som den föreslagna nya paragrafen intager, synes mig tydligt gifva lagskipare anvisning att om karaktären af de särskilda brotten söka de utförligare bestämningarne i de föregående paragraferna af kapitlet, så att dessa icke behöfva detaljeras uti den 6 §, då de redan förut äro angifna.

Hvad vidare beträffar frågans närvarande ställning, så och då Andra Kammaren bifallit Utskottets förslag och en återremiss eller ett beslut om underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t följaktligen icke skulle mycket gagna, synes det mig att, om man vill ändamålet — som är att ställa dessa våra bolag i samma förhållande som hvarje annan affärsman, och att betrygga den allmänhet, som med dessa bolag kommer i beröring, från att inför dem stå alldeles rättslös — lagparagrafen, sådan den är uppställd, icke är behäftad med värre fel, än att den kan af Kammaren bifallas. Följden deraf blir den, att öfver densamma Högsta Domstolens utlåtande kommer att infordras. Blifva der anmärkningarne sådana, att

paragrafen icke kan antagas, så hoppas jag att vigten af det ändamål, man sökt uppnå genom lagförslaget, skall föranleda Kongl. Maj:ts regering att till en blifvande riksdag framställa ett motförslag, hvarigenom det kan blifva möjligt att få en lag i ämnet stiftad. Ur denna synpunkt anhåller jag om Kammarens bifall till Utskottets förslag.

Herr Lagerstråle: Såvidt jag har kunnat fatta de ärade talarnes yttranden, äro anmärkningar mot redaktionen af författningen endast utaf Herr Asplund framställda i den rigtningen, att man skulle kunna tolka bedrägeri, oredlighet och vårdslöshet af *bolagsstyrelse* vidsträcktare än bedrägeri, oredlighet och vårdslöshet af *enskild gäldenär*. I detta afseende återopar jag hvad den siste talaren anmärkte, nemligen att, om man läser kapitlet i sitt sammanhang, der det finnes utstakadt, i hvilka fall en enskild gäldenär kommer under ansvar, skall ingen tveka att det endast är i dessa fall, som aktiebolagsstyrelse eller den, som för bolaget beslutar, kan komma att ansvara för det ena eller andra brottet.

Herr Asplunds anmärkning i afseende på begagnandet af epitetet "syssloman, som för bolaget eger besluta", förstår jag icke rätt. Hade det stått endast "syssloman", då kunde en så beskaffad ansvarighet som här är i fråga blifva påyrkad mot en vanlig förvaltare, men syssloman, *som för bolaget eger besluta*, är lika med verkställande direktör, och är han en sådan, och eger bolaget beslutanderätt, så hemfaller han också under samma kategori som styrelsen i sin helhet eller någon dess ledamot.

En talare har anmärkt, att det i Justitieombudsmannens berättelse återopade prejudikatet från Högsta Domstolen afsåg, att befrielse från ansvar väl blifvit medgifven en förvaltare af ett aktiebolags angelägenheter, men att denna icke begått detta brott i egenskap af gäldenär emot sina borgenärer. Ja, det är just detta förhållande, som man vill genom en lag få undanröjdt, nemligen att en så beskaffad förvaltare, som med bolagets rätt eger besluta, när han begår bedrägeri eller vårdslöshet, ändock icke kan såsom gäldenär bestraffas. Hade vid detta måls afgörande icke saknats i vår nuvarande lag en paragraf af ungefär detta innehåll, så hade förmodligen denne förvaltare blifvit dömd till ansvar såsom gäldenär, men just saknaden af en sådan bestämmelse har gjort, att han gått fri. För min del har jag icke kunnat inse, att de framställda anmärkningarne mot redaktionen, hvilka i öfrigt icke blifvit närmare detaljerade, äro af beskaffenhet att hos mig framkalla tvekan att anhålla om Kammarens bifall till paragrafen.

Sedan öfverläggningen ansetts härmed slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder framställda yrkandena å dels bifall till förevarande utlåtande och dels afslag derå, gjordes propositioner på dessa yrkanden, och förklarades propositionen på bifall till utlåtandet vara med öfvervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en voteringsproposition af följande lydelse:

Den, som bifaller Lag-Utskottets Utlåtande N:o 31, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslås utlåtandet.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—34.

Nej—38.

Anmäldes och bordlades Stats-Utskottets Memorial N:o 49, med förslag till voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å dels beviljad anslag till fullbordande af Halmstad—Jönköpings jernvägsaktiebolags jernväg mellan Halmstad och Nässjö och dels beloppet af statsbidrag till enskilda jernvägsanläggningar.

Kammaren åtskildes kl. 3 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.